

Sammanträdesdatum
20.12.2023

Nr
12

Paragrafer
161-170

Plats och tid	Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland. Onsdag 20.12.2023 kl. 19.00–19.59.
Beslutande	Eriksson Pia, ordförande Mörn Tomas, vice ordförande Alm-Ellingsworth Göta Malén Johan Rosbäck Mikael
Frånvarande	Jansson Eva
Övriga deltagande	Jansryd Mattias, kommundirektör, föredragande och sekreterare Williams Robert, kommunfullmäktiges ordförande Nordberg Ulrika, kommunfullmäktiges I vice ordförande Wilhelms Brage, kommunfullmäktiges II vice ordförande
Underskrifter	<p>Pia Eriksson Ordförande</p> <p>Mattias Jansryd Sekreterare</p>
Protokolljustering Plats och tid	Lumparland 20.12.2023
Underskrifter	<p>Tomas Mörn</p> <p>Göta Alm-Ellingsworth</p>
Protokollet framlagt till påseende Plats och tid	Kommunkansliet i Lumparland 22.12.2023
Intygar	
Utdragets riktighet bestyrker Plats och tid	Lumparland / 20
Underskrift	

För närmare information om besluten i detta protokoll, kontakta kommundirektör Mattias Jansryd per telefon +358 18 359 025 eller +358 40 1763 314 eller e-post mattias.jansryd@lumparland.ax.

Plats: Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland
Tid: Onsdag 20.12.2023 kl. 19.00

ÄRENDEN

161 §	Sammanträdetts konstituerande	1
162 §	Anmälningsärenden	2
163 §	Kommunfullmäktiges beslut 7.12.2023.....	3
164 §	Kostnad per elev i Föglö grundskola (Dnr: 271/2023)	4
165 §	Anmälan om momsfri privat socialservice (Dnr: 261/2023)	5
166 §	Färdplan för hållbar turism 2030 och handlingsplan 2024–2025 (Dnr: 257/2023)	6
167 §	Förslag till ändring av avfallsförordningen (Dnr: 229/2023)	7
168 §	Förslag till åländsk referensram för kvalifikationer samt hänvisningsrapport (Dnr: 253/2023).....	9
169 §	Tillställning för anställda och förtroendevalda (Dnr: 131/2023).....	11
170 §	Sammanträdetts avslutande	13

161 § Sammanträdets konstituerande

Laglighet och beslutförhet

Konstaterades att kommunstyrelsen sammanträder i beslutfört antal på lagenlig kallelse.

Protokolljustering

Till protokolljusterare utsågs Tomas Mörn och Göta Alm-Ellingsworth.

Protokolljustering sker direkt efter sammanträdets avslutande.

Godkännande av föredragningslistan

Föredragningslistan godkändes enhälligt oförändrad.

162 § Anmälningssärenden

Ks § 162/20.12.2023

1. Nytt regeringsprogram: *Ett tryggt, öppet och framtidssäkert Åland.*
2. Funktionsrätt Åland har författat en tillgänglighetsrapport beträffande kommunkansliet.
3. Gemensam räddningsmyndighet är godkänd av samtliga kommuner.
4. Information om vissa indexjusteringar inom socialvården 2024, ÅLR.
5. Hörande angående inspektion av köket på Kapellhagen, ÅMHM.
6. Hörande angående inspektion av köket på daghemmet, ÅMHM.
7. Kallelse till förbundsstämma, KST.
8. Kallelse till förbundsstämma, MISE.
9. Förslag till ändring i biblioteksförordningen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar anteckna de ovan nämnda ärendena till kännedom.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

163 § Kommunfullmäktiges beslut 7.12.2023

Ks § 163/20.12.2023

Enligt 44 § i förvaltningsstadgan ska kommunstyrelsen granska lagligheten av de beslut som fattats av kommunfullmäktige samt tillse att de verkställs.

Följande ärenden behandlades vid kommunfullmäktiges sammanträde 7.12.2023:

53 § Budget 2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen konstaterar att kommunfullmäktiges beslut är lagliga och att de kan verkställas eller redan har verkställts.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

164 § Kostnad per elev i Föglö grundskola (Dnr: 271/2023)

Ks § 164/20.12.2023

Föglö kommun har meddelat kostnad per elev i Föglö grundskola gällande elever i årskurs 7–9 då detta efterfrågades av Lumparlands representanter på ett presidiummöte.

2022 (bokslut)	21 564 euro
2023 (budget)	20 179 euro
2024 (budgetförslag)	20 117 euro

Priset är uträknat så att följande inte är med:

Skolskjutsar, tillsyn för hemundervisning, träningsundervisning, FBU.

Kostnad per elev i Kyrkby högstadieskola är enligt följande:

2022 (bokslut)	15 419 euro
2023 (budget)	16 183 euro
2024 (budgetförslag)	18 082 euro

I det ingår allt utom gemensamma lärare.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar anteckna kostnaden per elev i Föglö grundskola till kännedom.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

165 § Anmälan om momsfri privat socialservice (Dnr: 261/2023)

Ks § 165/20.12.2023

En anmälan om privat socialservice från företaget Gladys Dammvippa (FO-nummer: 2332810-5) har inkommit 22.11.2023. Företagets verksamhetsområde är städtjänster- och produkter. Verksamheten är ej dygnet runt och kräver inget tillstånd från Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM). Det räcker således med en anmälan till kommunen som godkänner verksamheten.

Efter att kommunen godkänt anmälan om privat socialservice och infört företaget i registret över godkända privata producenter kan sedan kunderna anlita företaget. Villkoret är att en vård- och serviceplan uppgörs samt att ett skriftligt avtal upprättas mellan kund och företag. Inget beslut från kommunen om service behövs. Kunden har sedan rätt att få service från företaget momsfritt. Skatteförvaltningen har att utöva tillsyn över de godkända socialserviceproducenterna som finns i kommunen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna anmälan om privat socialservice från Gladys Dammvippa (FO-nummer: 2332810-5) då verksamheten uppfyller förutsättningarna enligt lagen om privat socialservice (FFS 922/2011) samt enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice (2012:36). Verksamheten bedrivs inte dygnet runt och behöver därmed inget tillstånd i övrigt. Gladys Dammvippa införs i registret över godkända privata socialserviceproducenter i kommunen.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

166 § Färdplan för hållbar turism 2030 och handlingsplan 2024–2025 (Dnr: 257/2023)

Ks § 166/20.12.2023

Samordningsgruppen för färdplan för hållbar turism med representanter från landskapsregeringen, Visit Åland r.f., Högskolan på Åland, Ålands Näringsliv r.f., Mariehamns stad och Åland Living vid Ams har tagit fram en färdplan för hållbar turism 2030. I färdplanen sammanfattas mål, grundprinciper och fokusområden för hur Ålands platsvarumärke kan utvecklas. Färdplanen, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 166

Nyttan med att formulera en färdplan (turismstrategi) för hållbar turism på Åland fram till år 2030 är att personella och finansiella resurser och utförande kan fokuseras och samordnas. Färdplanen ger också aktörer i branschen en gemensam riktning att samlas kring, förhålla sig till och hänvisa till.

Lumparlands kommun ges möjlighet att avge synpunkter på färdplanen, men framförallt vill landskapsregeringen veta vad som är viktigt att ta med i den första handlingsplanen 2024–2025.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar avge synpunkter på färdplanen för hållbar turism 2030.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att man i detta skede inte har något att invända mot färdplanen för hållbar turism 2030 men anser att någon annan kommun än Mariehamns stad borde ha involverats tidigare i processen.

167 § Förslag till ändring av avfallsförordningen (Dnr: 229/2023)

Bmn § 118/21.11.2023

Landskapsregeringens förslag till kompletterande bestämmelser i Avfallsförordningen är en konsekvens av den ändring av Avfallslagen lagtinget antod den 20.10.2023. Ett informationstillfälle om de aktuella ändringarna i avfallsförordningen hölls den 9.11. där miljöinspektören deltog.

Sammanfattning;

- 14a § anger de kategorierna hur kommunen ska specificera avfallet i den årliga rapporten till landskapsregeringen
- 14b § anger innehållet och upplägget i den redogörelse för måluppfyllelsen kommunen vart femte år ska avge till landskapsregeringen. Den första målredogörelsen ska ske i början av år 2026.
- 14c § stadgar att den kommunala avfallsplanen ska uppgöras i enlighet med den upphävda §25 i LF om avfall. Avfallsplanen blir obligatorisk om sorteringsmålen om avfallsåtervinning och materialåtervinning inte har uppnåtts. Att återvinna energi ur avfall definieras inte som avfallsåtervinning.

De aktuella nya stadgandena i avfallsförordningen planeras träda i kraft samtidigt som den ändrade avfallslagen.

Miljöinspektörens förslag

Nämnden konstaterar att landskapsregeringen igen påför kommunerna en ny uppgift.

Lemland för dock redan idag statistik ur vilken det är möjligt att ta fram de aktuella insamlingsuppgifterna. Svårare blir det att avgöra vilka fraktioner och hur mycket av avfallsmängderna som går till materialåtervinning respektive energiåtervinning samt hur en enskild kommun ska kunna påverka och få uppgifter om hur avfallet bearbetas efter att de lämnat kommunen. Exempel på detta är oljeavfall, plastavfall och textilavfall.

Det är också ett generellt faktum att de människor som är året om bosatta på Åland har en större kunskap och motivation att källsortera sitt avfall än de som endast tillbringar några veckor om somrarna på Åland. Det brännbara avfallet sommartid består i nuläget till för stor del av osorterat hushållsavfall.

För att få bättre värden för återanvändningen borde kommunen bokföra också saker som lämnas och bortfors från returhallen i Bengtsböle. Möjligt men fordrar utökade resurser.

Slutligen ett par önskemål:

1. Kompostredovisningen borde ske enligt antal hushåll med kompost.
2. Kasserade föremål borde sammaföras med inert avfall
3. Alla uppgiftslämnare borde använda samma omräkningsfaktorer från volym till vikt.

Beslut

Nämnden omfattade miljöinspektörens beslutsförslag med tillägget att det behöver klargöras hur rapporteringsansvaret ska fördelas mellan kommunerna och producentansvarsorganisationer.

Ks § 167/20.12.2023

Eftersom Lumparlands kommun är med i Mise är inte byggnads- och miljönämndens utlåtande till alla delar relevant för Lumparlands kommun eftersom Lemlands kommun i sin egen verksamhet behöver tillämpa eventuella ändringar i lagstiftningen. Förslag till ändrad avfallsförordning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 167

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar omfatta byggnads- och miljönämndens utlåtande över förslag till ändrad avfallsförordning och konstaterar samtidigt att Mise avger utlåtande för sin egen del.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

168 § Förslag till åländsk referensram för kvalifikationer samt hänvisningsrapport (Dnr: 253/2023)

Ks § 168/20.12.2023

Utbildningschefens beredning

År 2008 infördes en europeisk referensram för kvalifikationer (EQF) inom EU. EQF är ett system med åtta nivåer som tilldelas olika typer av kvalifikationer, bygger på läranderesultat och används för att jämföra olika nationella system för kvalifikationer. Genom att utgå från EQFs generellt formulerade läranderesultat framgår vad en person vet, förstår och kan göra efter avklarad kvalifikationsnivå. Nivån framkommer på olika slags kvalifikationsbevis och beror på hur avancerade kunskaperna är. Nivå 1 är lägst och nivå 8 högst. EQF ska göra det lättare att arbeta och studera utomlands samt främja kontinuerligt lärande och kompetensutveckling i Europa. EQF bidrar till att kvalifikationer från andra länder och institutioner blir tydligare, mer jämförbara och lättare att använda i andra länder. Förslag, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 168

För att underlätta implementeringen av EQF i medlemsstaterna har Europeiska unionens råd antagit en rekommendation (2017/C 189/03) som formulerar ett antal kriterier som bör uppfyllas för att skapa samstämmighet i tillämpningen länder emellan. I rekommendationen uppmanas medlemsstaterna att skapa nationella referensramar för kvalifikationer (NQF) och koppla dessa till EQF för att skapa ett klart och öppet samband mellan de nationella kvalifikationsnivåerna och de åtta EQF-nivåerna. Den här typen av rapport kallas hänvisningsrapport och klargör hur länder/autonoma områden arbetar för att värdera och mäta olika kvalifikationer och hur lokala kvalifikationer placeras på EQF-skalan.

Varje land/autonomt område som vill koppla sina kvalifikationsnivåer till EQF ska alltså utarbeta en rapport som klargör hur de EQF-kriterier som framkommer ur rådets EQF-rekommendation uppnås. Hänvisningsrapporterna ska framtas lokalt och delges EU-institutionerna, behandlas av kommissionens rådgivande organ EQF AG och slutligen publiceras digitalt.

Utbildnings- och kulturavdelningen vid Ålands LR har tagit fram ett förslag till åländsk referensram för kvalifikationer (AxQF) med tillhörande hänvisningsrapport som de skickat ut på remiss till alla utbildningsanordnare och övriga berörda instanser för utlåtande. I remissvaren önskas tydliga hänvisningar till kapitel och motiverade förslag till förändring för att inkomna förslag och synpunkter skall kunna beaktas på bästa sätt. Remissvaren skall vara inskickade till Ålands LR senast den 15.12.2023.

För kommunernas och kommunalförbundens räkning är det endast nivå 2 Grundskoleutbildning (åk 1-9) i AxQF som berörs. Texterna som berör grundskoleutbildningen är till mångt och mycket tagna ur de styrdokument i form av LL om barnomsorg och grundskola och LF om barnomsorg och grundskola samt läroplan för grundskolan på Åland som reglerar grundskolans verksamhet.

Innehållsmässigt finns det endast en sak som kan behöva justeras och det är att ordet kommunförbund i 3 kapitlet Utbildningssystemet på Åland och AxQF punkt 2 ändras till kommunalförbund då det enda kommunförbund som finns på Åland är Ålands kommunförbund.

I övrigt kan innehållet i bilaga 1 nivå 2 vad gäller kopplingarna mellan EQFs och AxQFs läranderesultat för grundskoleutbildning (åk 1-9) anses vara relevanta och kan kopplas till de skrivningar som finns i läroplan för grundskolan på Åland vad gäller elevens lärande.

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen lämnar ovanstående remissutlåtande till utbildnings- och kulturavdelningen gällande förslag till åländsk referensram för kvalifikationer (AxQF) med tillhörande hänvisningsrapport.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar lämna ovanstående remissutlåtande till utbildnings- och kulturavdelningen gällande förslag till åländsk referensram för kvalifikationer (AxQF) med tillhörande hänvisningsrapport.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

169 § Tillställning för anställda och förtroendevalda (Dnr: 131/2023)

Ks § 92/14.6.2023

För 2023 finns 2 400 euro budgeterat för en tillställning för kommunens anställda och förtroendevalda. Enligt 43 § c punkten under Information och kommunikation i förvaltningsstadgan beslutar kommunstyrelsen om festarrangemang.

Eftersom både anställda och förtroendevalda kommer få delta på festen, och för att underlätta förverkligandet, finns skäl att för ändamålet tillsätta en festkommitté i vilken det ingår både anställda och förtroendevalda. Kommunstyrelsen bör sätta ramarna och befogenheterna för kommittén som sedan verkställer festarrangemanget. Kommittén bör bestå av åtminstone fem medlemmar för att möjliggöra en rimlig arbetsbörda för vardera medlemmen.

Enligt 85 § i förvaltningsstadgan verkar kommittén tills uppdraget är slutfört om inte kommunstyrelsen beslutar om en viss mandattid.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar tillsätta en festkommitté bestående av både anställda och förtroendevalda för anordnandet av årsfesten för 2023 samt utse ordförande och vice ordförande för kommittén. Kommittén utser inom sig en sekreterare. Kommitténs uppdrag ska anses som avslutat efter festens förverkligande och kommittén inkommit med en redovisning av kostnaderna för festen.

Kommunstyrelsen beslutar vidare att festkommittén ges rätt att göra inköp inom en budget på 2 400 euro, besluta om datum, lokal och traktering samt besluta om övriga behövliga åtgärder för anordnandet av festen. Alkoholhaltiga drycker får inköpas med kommitténs budgetmedel, dock inte drycker med en alkoholhalt överstigande 20 %.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att festkommittén ges rätt att göra inköp inom en budget på 2 400 euro, besluta om datum, lokal och traktering samt besluta om övriga behövliga åtgärder för anordnandet av festen. Alkoholhaltiga drycker får inköpas med kommitténs budgetmedel, dock inte drycker med en alkoholhalt överstigande 20 %.

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt bordlägga den del av ärendet som rörde sammansättningen av festkommittén.

Ks § 100/30.8.2023

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt tillsätta en festkommitté bestående av både anställda och förtroendevalda för anordnandet av årsfesten för 2023 med följande medlemmar:

Pia Eriksson

Gea Jansén

Andreas Söderström

Mattias Jansryd, sekreterare

Elaine Jansryd

Ks § 169/20.12.2023

Årsfesten för 2023 ordnades 17.11 på Furuborg. Kostnaden för festen blev 2 735,09 euro och det deltog 37 personer. Redovisning av kostnader, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 169

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen konstaterar att festkommitténs uppdrag är slutfört och antecknar redovisningen av kostnaderna enligt Bilaga A – Ks § 169 till kännedom.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

170 § Sammanträdet avslutande

Sammanträdet avslutades kl. 19.59.

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE OCH BESVÄRSANVISNING

Förbud att söka ändring

Eftersom nedan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet kan enligt 112 § i kommunallagen (1997:73) eller 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019) rättelseyrkande inte framställas eller kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär anföras över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 170.**

Besvär kan inte anföras över nedan nämnda beslut, eftersom ett skriftligt rättelseyrkande enligt 110 § i kommunallagen kan framställas över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **165, 169.**

Anvisning för rättelseyrkande

Skriftligt rättelseyrkande får framställas av den som ett beslut avser eller den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av kommunmedlemmarna.

Myndighet hos vilken rättelse yrkas är:

Kommunstyrelsen i Lumparland
Kyrkvägen 26
AX-22 630 Lumparland

Paragrafer i protokollet: **165, 169.**

Yrkandet ska framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla. I vardera fallen räknas inte framlägnings- eller delgivningsdagen med i besvärstiden.

Av rättelseyrkandet ska framgå yrkandet och vad det grundar sig på.

KOMMUNALBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Ändring i beslut kan sökas av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) och kommunmedlemmar. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkanden kan sökas genom kommunalbesvär endast av den som framställt rättelseyrkandet. Om beslutet har ändrats med anledning av rättelseyrkandet, kan ändring i beslutet sökas genom kommunalbesvär också av den som är part eller av en kommunmedlem.

Besvärstid

Besvärstid är 30 dagar från dagen för delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla.

Besvärsgrunder

Ett beslut får överklagas genom kommunalbesvär på följande grunder:

1. beslutet tillkommit i felaktig ordning,
2. den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller
3. beslutet annars strider mot lag.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
 2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
-

-
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvären ska lämnas in till besvärsmyndigheten senast under besvärstidens sista dag innan besvärsmyndigheten stänger.

Avgift

Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringssökanden har framgång i ärendet.

FÖRVALTNINGSBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Besvär får anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av den som har besvärsrätt enligt särskilda bestämmelser i lag. En myndighet får även anföras besvär över beslutet om överklagandet är behövligt med anledning av det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka.

Besvärstid

Besvärstid 30 dagar från delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. Beslutet anses dock ha kommit till en myndighets kännedom på ankomstdagen.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvärshandlingarna ska inlämnas till besvärmyndigheten före besvärstidens utgång. Besvärshandlingarna kan även sändas med post eller genom bud, men i så fall på avsändarens eget ansvar. Handlingarna ska lämnas till posten i så god tid att de kommer fram innan besvärstiden går ut.

Avgift

Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringsökanden har framgång i ärendet.

Färdplan för hållbar turism 2030

22.11.2023

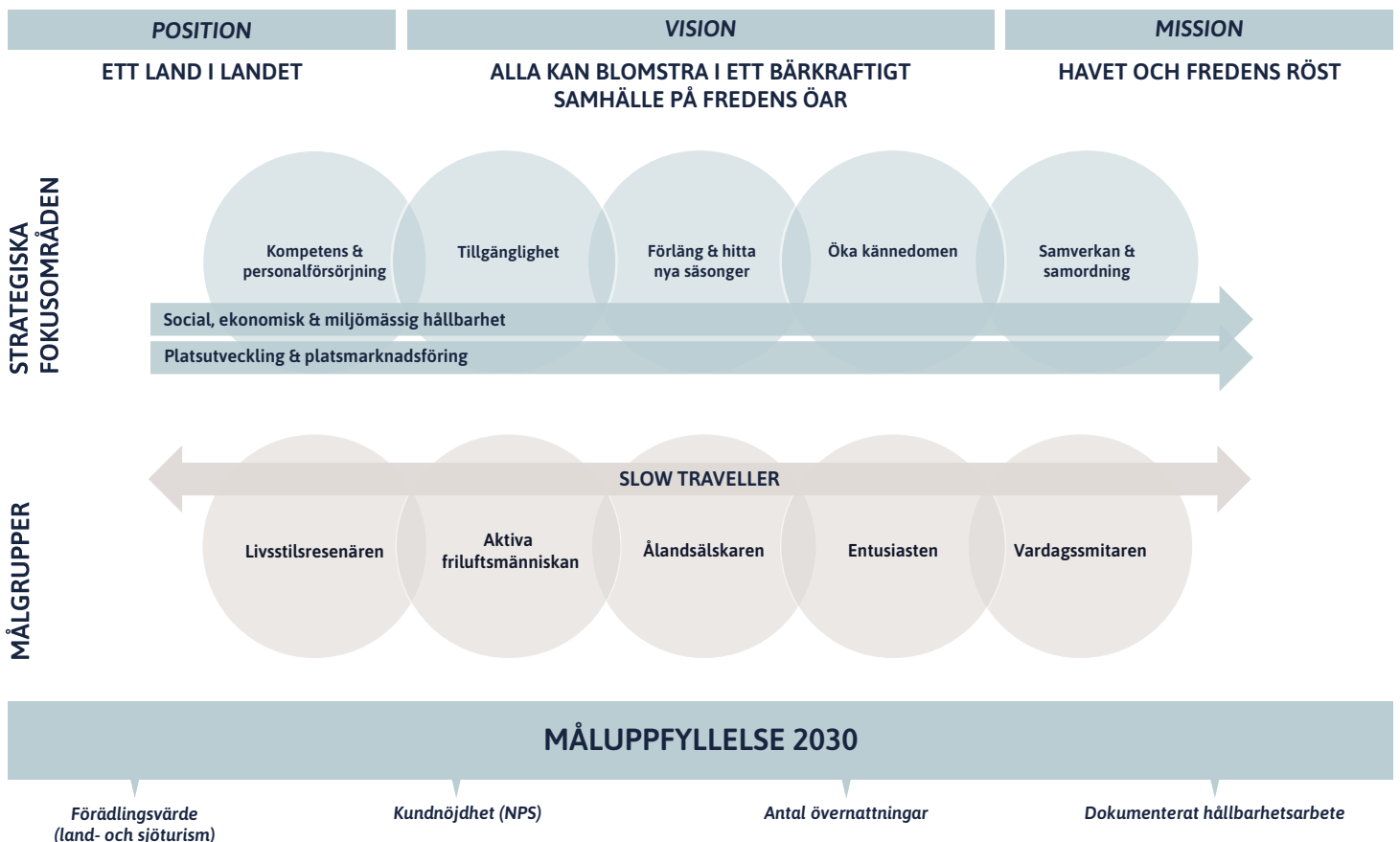

Sammanfattning

"Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar"

Åland är positionerat som ett land i landet och för att nå visionen bör utvecklingsarbetet för besöksnäringen framöver fokusera på fem strategiska fokusområden: kompetens- och personalförsörjning, tillgänglighet, fler säsonger och säsongsförlängning, att öka kännedomen om Åland samt samverkan och samordning. Denna färdplan definierar att de viktigaste marknaderna är Sverige och Finland, målgrupper samt sätter tydliga mål för riktningen på arbetet fram till år 2030.

Färdplan för hållbar turism 2030

1. PLATSVARUMÄRKE OCH PLATSMARKNADSFÖRING	4
2. BAKGRUND	5
2.1 Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda	6
2.2 Varumärket Åland	6
2.3 Andra strategiska dokument att förhålla sig till	6
2.4 Den åländska turismen i siffror	7
2.5 Omvärlden idag	8
3. MÅL & MÅTT	9
3.1 Förädlingsvärde	9
3.2 Kundnöjdhet	9
3.3 Övernattningar	10
3.4 Hållbarhetsarbete	10
4. MARKNADER OCH MÅLGRUPPER	11
4.1 Huvudmarknader	11
4.2 Prioriterade målgrupper	12
5. STRATEGISKA FOKUSOMRÅDEN TILL 2030	14
5.1 Kompetens- och personalförsörjning	14
5.2 Tillgänglighet	15
5.3 Förläng och hitta nya säsonger	16
5.4 Öka kännedomen	16
5.5 Samverkan och samordning	17
6. ROLLFÖRDELNING	18
7. FINANSIERING	20
8. HANDLINGSPLANER	20
9. UPPFÖLJNING OCH REVIDERING	20

1. Platsvarumärke och platsmarknadsföring

"Alla platser har ett varumärke – oavsett om det finns nedskrivet i ett dokument eller inte. Människor har uppfattningar om din plats, både positiva och negativa. En god platsmarknadsförare skapar koll på varumärket, kraftsamlar aktörerna på platsen och har ett bra tempo framåt"

Platsmarknadsföring - konsten att attrahera invånare, besökare och investeringar till en plats av Helena Nordström

Frågan är hur vi ska förhålla oss till platsen och dess varumärke? Ska vi aktivt arbeta med att förändra och utveckla platsen och på så sätt förändra aktörernas uppfattning av platsen eller ska vi låta den utvecklas organiskt utan aktiv påverkan?

Tillväxt på en plats skapas genom att locka till sig besökare, nya invånare och företag. För att en plats ska kunna locka till sig nya invånare, besökare och företag behöver man skapa attraktionskraft.

Enligt aktuell forskning finns fyra grundläggande faktorer för framgångsrika platser.

- Det måste finnas stor variation av varor och tjänster som gör det möjligt för invånare att gå på restauranger, caféer, evenemang och att handla. Varorna och tjänsterna bör vara bundna till platsen så att de endast kan konsumeras på plats.
- Platsen bör vara estetiskt tilltalande. Människor vill bo på och besöka platser som är vackra.
- Det bör finnas goda kommunikationer och närhet till större platser för att åtnjuta ett större utbud av nöje och arbete.
- Det bör finnas god offentlig service.

Men andra ord - en framgångsrik plats är där det finns närhet till och bredd i möjligheterna till konsumtion av olika

I boken *Platsmarknadsföring – konsten att attrahera invånare, besökare och investeringar till en plats* av Helena Nordström hittar vi denna beskrivning av platsmarknadsföring: *Platsmarknadsföring är förmågan att skapa attraktionskraft kring en plats. En plats kan vara ett land, en region, en kommun, en stad, en stadsdel eller ett besöksmål. På samma sätt som ett företag marknadsför sina produkter och tjänster, behöver en plats marknadsföra sina tillgångar för att attrahera besökare, invånare och etableringar.*

Den största skillnaden mellan att marknadsföra en plats jämfört med en produkt eller tjänst, eller en enskild upplevelse, är att platsen är mer komplex än en produkt eller tjänst och då utifrån tre perspektiv.

Ägandet ett platsvarumärke ägs gemensamt av alla som bor och verkar på platsen. Det finns en uppsjö av intressenter, viljor och styr signaler. Ett produktvarumärke eller tjänst har generellt bara en ägarvilja, en styrelse.

Intressenterna Du måste först förankra och legitimerar arbetet med platsvarumärket hos de som bor och verkar på platsen. När du väl involverat dem är det betydligt lättare att kommunicera platsens tillgångar.

Tidsaspekten Det tar tid. Det är ett långsiktigt, tålamodskrävande arbete. Till exempel arbetet med att positionera Stockholm – The Capital of Scandinavia påbörjades 2005 och är fortfarande aktivt 2022 - 17 år senare.

2. Bakgrund

De senaste turismstrategierna har utarbetats i breda partnerskap med representanter från turismen, Visit Åland r.f., Ålands Näringsliv r.f., Ålands landskapsregering och andra intressenter.

Nyttan med att formulera en färdplan (turismstrategi) för hållbar turism på Åland fram till år 2030 är att personella och finansiella resurser och utförande kan fokuseras och samordnas. Färdplanen ger också aktörer i branschen en gemensam riktning att samlas kring, förhålla sig till och hänvisa till.

I Färdplan för hållbar turism 2030 sammanfattas målsättningar och grundprinciper för innevarande decennium.

Beredningen har gjorts under år 2023 inom ramen för Samordningsgruppen för turism med representanter för Ålands landskapsregering, Visit Åland r.f., Högskolan på Åland, Ålands Näringsliv r.f., Mariehamns stad och Åland Living vid Ålands arbetsmarknads- och studiestudiecentrum (Ams). Förankring har skett bland annat med Visit Ålands medlemmar, företrädare för kulturella och kreativa näringar, Storföretagsgruppen, Attraktionskraftsgruppen för strategiskt utvecklingsmål 5 inom Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda. Alla politiska partier har fått underlag och inbjudits till en presentation. Vidare har en digital medborgardialog genomförts för att samla in invånarnas tankar och idéer.

I samband med VÅ:s höstmöte hölls en öppen presentation följt av möjlighet att ge synpunkter direkt eller digitalt på utkastet. Den färdiga färdplanen sänds på remiss för att få underlag till den första handlingsplanen 2024-2025. I början av 2024 är avsikten att skicka färdplanen till lagtinget i form av ett meddelande.

2.1 Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda

Visionen att alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar är en bild av det bästa Åland vi kan tänka oss. För att stödja den gemensamma strävan mot visionen och ett hållbart Åland har sju strategiska utvecklingsmål definierats i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda.

De sju strategiska utvecklingsmålen har samma tidshorisont som Agenda 2030, de ska uppnås senast år 2030. För turismen är särskilt utvecklingsmål 5 "Attraktionskraft för boende, besökare och företag" och utvecklingsmål 7 "Hållbar konsumtion och produktion" relevanta.

Huvudindikatorn i mål fem är att Åland ska ha 35.000 invånare 2030. Färdplanen är besöksnäringens bidrag till att nå detta mål. En huvudindikator i mål sju är antal företag, föreningar och offentliga organisationer som årligen redovisar sitt hållbarhetsarbete.

Lär mer här: www.barkraft.ax

2.2 Varumärket Åland

Med ett starkt och tydligt varumärke, som används av alla aktörer, kan Åland öka attraktionskraften både som besöksmål, studieort, bostadsort och etableringsort för företag. En varumärkesplattform och en verktygslåda har tagits fram som stöd för alla Ålandsambassadörer. Plattformen visar exempel på hur innehållet i varumärket kan anpassas för att användas i olika sammanhang och för att attrahera olika målgrupper.

Läs mer här: varumarke.ax

2.3 Andra strategiska dokument att förhålla sig till

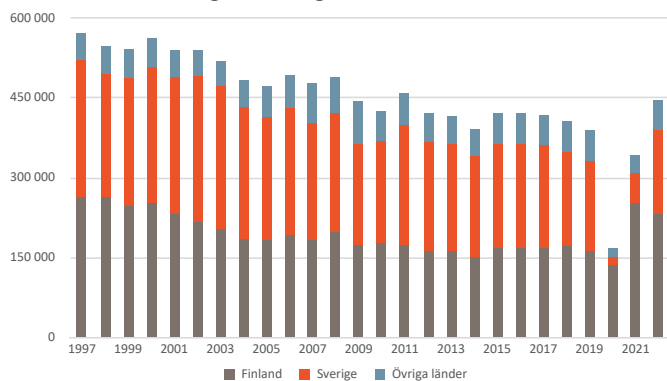
Åland behöver som plats ta hänsyn och förhålla sig till omvärlden. Det innebär att det finns ytterligare strategier och handlingsplaner som behöver beaktas i det framtida arbetet. Det handlar till exempel om Finlands och Sveriges strategier för besöksnäring och matturism. Vision 2040 för Mariehamns stad, Merroir- och Terroiratlasen för Åland och andra sektorvisa strategier.

2.4 Den åländska turismen i siffror

Turismen är Ålands största exportnäring. Var femte ålänning i den privata sektorn jobbar inom turism och turismen har stor betydelse för Ålands attraktionskraft gentemot boende, besökare och företag. Turismen är ett skyltfönster för potentiella inflyttare och den ger ingångsjobb för bl.a. unga och inflyttade. Sammanlagt lämnade besökare ca. 330 miljoner euro efter sig 2018. Under 2024 presenteras en ny mätning av turismens betydelse för det åländska samhället.

2022 hade Åland cirka 1,4 miljoner inresande, 75% reste från Sverige, 23% från Finland och 2% från 83 övriga länder. Av dessa 1,4 miljoner inresande övernattade drygt 210 000 personer (15%) på registrerade kommersiella logianläggningar, vilket gav 475 000 övernattningar. Det är det högsta antalet övernattningar sedan i början av 2010-talet. Nästan 55% av de övernattande kom från Finland, 35% från Sverige och 2% från Åland. Övriga Norden stod för knappt 2% av gästerna, övriga Europa för 6% och övriga världen för mindre än 1%. Majoriteten av de inresande kommer med färja och endast 1,9% (26 700) av de inresta kommer med flyg. Besökare från Sverige och andra länder ökade igen när gränserna öppnade efter pandemin.

Antal övernattningar efter gästernas hemland 1997-2022

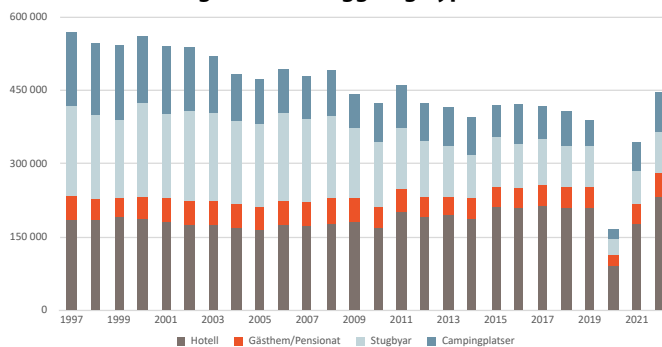
Källa ÅSUB

Antal övernattningar efter gästernas hemland 1997-2022

Källa ÅSUB

Antal övernattningar efter anläggningstyp och år

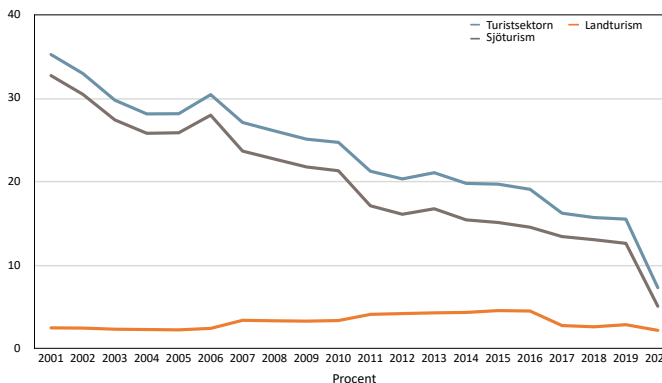

Källa ÅSUB

Den totala bäddkapaciteten har mellan åren 2012 - 2022 ökat marginellt, med +1,5%. Beläggingsgraden är under juli hög i alla logikategorier. Till exempel har hotellen i genomsnitt 42% beläggning över helåret och i juli är det 91,5%. Det är samma mönster i alla logikategorier. Övernattande gäster bodde i snitt 1,9 dygn på hotell och gästhem/pensionat som är de två största logikategorierna.

Utvecklingen av den landbaserade turismen har varit stabil medan t.ex. förädlingsvärdet för den sjöbaserade turismen påverkas kraftigt av att antal finskflaggade fartyg varierat under åren och pandemin.

Turismens förädlingsvärde

Källa ÅSUB

Enligt Visit Ålands senaste branschundersökning ser turismföretagarna positivt på tillväxt och framtid och drygt 50% har gjort investeringar i verksamheten under 2022. De upplever att det största hindret för utveckling är det rådande ekonomiska läget. För att bli exportmogna upplever företagen att de behöver investera i hemsidor, kommunikation, språkkunnig personal samt nya försäljningskanaler.

2.5 Omvärlden idag

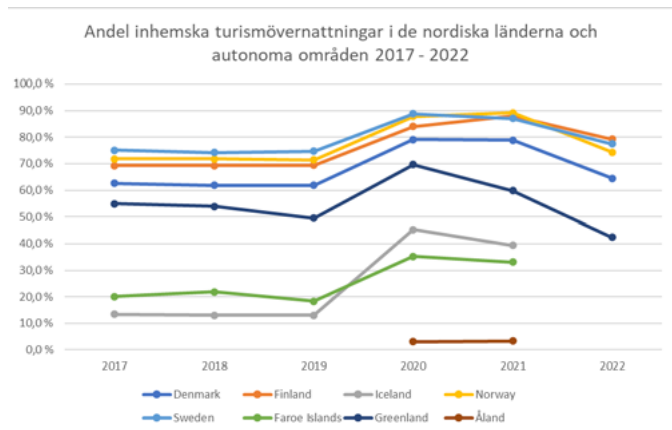
Pandemiåret 2020-2021 slog hårt mot turismen. Under 2023 har resandet i våra närregioner fortsatt öka och når snart upp i samma nivåer som före pandemin. I efterdyningarna av pandemin drabbas däremot resenärerna nu av högre priser och stigande hushållskostnader, inflation och höjda räntor som ökar pressen på deras plånböcker. Dessutom pågår ett krig i Europa och de geopolitiska spänningarna tilltar. I genomsnitt har kostnaderna för att resa ökat med 30% de senaste två åren. Priset på ekonomiflyg globalt har under samma tid ökat med 54%.

Även om de senaste åren varit rekordår i fråga om antal hotellövernattningar på Åland, kämpar turismen med lönsamheten pga. av ovannämnda orsaker.

Den stora frågan är hur det här kommer att påverka resandet framöver? Kommer resmönster att förändras och hur kommer Åland och våra företag att påverkas? Vad kommer resenärerna att efterfråga?

Under år 2023 har Nordiska ministerrådet publicerat en rapport om den inhemska turismen i Norden "Exploring Domestic Tourism in the Nordics" (<https://pub.norden.org/temanord2023-519>). Genom att studera de nordiska inhemska turisternas preferenser och konsumentbeteenden får Åland underlag som är relevant även vad gäller majoriteten av besökarna till Åland.

I de stora nordiska länderna Sverige, Norge, Finland och Danmark utgör inhemska turism över 60 procent av den totala turismen, se figur, vilket ökade ännu mer under pandemin. De inhemska nordiska turisternas preferenser är rätt lika. De uppskattar natur, naturupplevelser och utomhusaktiviteter men även god mat, avkoppling, kultur och evenemang. Inhemska turister förväntar sig autentiska erfarenheter och god kvalitet på service och produkter som sedan ska matchas med ett överkomligt pris.

Likheterna betyder att det som passar på den inhemska marknaden kan marknadsföras och säljas även till andra delar av Norden. Några skillnader i grova drag är att besökare från Sverige och Danmark gärna gör avbrott i vardagen med avkoppling, god mat och umgänge medan övriga länder föredrar antingen aktiviteter eller avskildhet. Besökare från Finland har en prismedvetenhet och styr gärna själv över vad som ska göras medan övriga länder är mer intresserade av paket och guidade turer. Jämfört med mer långväga gäster spontanreser nordbor i sin närhet och beaktar då i hög grad väder. Nordbors flexibilitet i närturismen gör dem mer mottagliga för digital marknadsföring, skräddarsydda erbjudanden och kampanjer som kan bokas med kortare framförhållning.

När det gäller kampen om de svenska resenärerna kommer konkurrensen främst från att svensken stannar hemma eller reser inom rikets gränser till de klassiska svenska resmålen Gotland, Öland, Småland och Höga kusten. Åbo och Helsingfors är också starka dragare samt att kryssa till Finland.

Även de finländska resenärerna tenderar att "hemestra" eller endast besöka Åbolands skärgård. Andra konkurrenter om den finländska resenären är Estland och Stockholm.

Svenskarna vill generellt resa med bil, bo tryggt och säkert. Det ska finnas en skön atmosfär på platsen samt att det ska finnas ett gott värdskap och bemötande. Finländarna vill resa till stad och bo på hotell. Gärna stanna en långhelg för att koppla av och njuta med mat och dryck. Samt ha roligt!

I en mer turbulent och orolig omvärld har Åland en fördel med sin stabilitet och trygghet. Säkerhet och trygghet står högst på listan, till exempel när svenskarna ska välja resmål, och det är något Åland bör beakta när man framöver formar sin kommunikation kring Ålands styrkor. Atmosfär och bemötande är andra kriterier som hamnar högt upp på listan.

Vid val av resmål tar tre av fem hänsyn till hållbarhet. De val som görs är först och främst att man undviker överfulla platser, hellre väljer lokala initiativ (aktiviteter, boende, restauranger och affärer) som ägs och drivs av människor som bor på orten, väljer lokalproducerad mat, väljer att resa utanför destinationens högsäsong och att man väljer en leverantör som prioriterar hållbarhet.

3. Mål & mått

De turismrelaterade målens uppgift är att bidra till att uppnå den övergripande visionen för Åland - "Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på freden öar". Utvecklings- och hållbarhetsagendans strategiska utvecklingsmål 5 - Attraktionskraft för boende, besökare och företag samt mål 7 - Hållbar konsumtion och produktion är särskilt relevanta för besöksnäringen.

Utifrån dialog med företrädare inom besöksnäringen och det offentliga har vi för denna färdplan formulerat mål som är verksamhetsnära, möter branschstandard och bidrar till utvecklings- och hållbarhetsagendan. Målen visar riktningen och är möjliga att följa upp. Utvecklingstakten beror på investeringarna inom de olika fokusområdena och inom besöksnäringen.

- land- och sjöturismens förädlingsvärde ökar
- kundnöjdheten för destinationen förbättras
- antalet övernattnings i kommersiella logi-anläggningar ökar
- fler företag dokumenterar årligen sitt hållbarhetsarbete

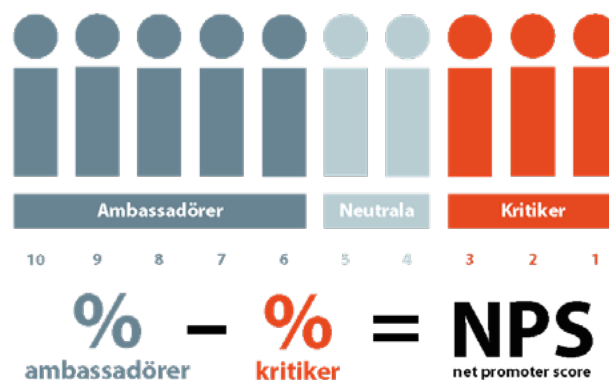
3.1 Förädlingsvärde

Förädlingsvärdet definieras som skillnaden mellan ett företags produktionsvärde och dess inköp från andra företag. Förädlingsvärdet är således den ökning av värdet av inköpta varor och tjänster som bearbetningen medför. Det summerade förädlingsvärdet för alla branscher är lika med BNP till producentpris.

Turismens förädlingsvärde som en del i nationalränskaperna underströks genom en större studie vart femte år genom ÅSUBs turismundersökning. På basen av studien publiceras årliga data för förädlingsvärdet.

3.2 Kundnöjdhet

NPS är ett system för att mäta kundnöjdhet, där fokus först och främst ligger på att utvärdera besökarnas lojalitet, det vill säga hur trogna de är. Det visar hur sannolikt det är att en plats får återkommande besökare och värvar nya. Det ger en både kvantitativ och kvalitativ överblick över besökarnas attityder genom att avslöja kundernas uppfattningar om platsen som helhet. Följande är en typisk NPS-fråga: "På en skala från 0 till 10, hur troligt är det att du skulle rekommendera den här platsen till en vän eller kollega?" med en eller två följdfrågor där man ber respondenten uppge de specifika skälen till det betyg man har gett. Ett NPS-värde över +/- noll bör eftersträvas. Ett högre värde än +30 anses som bra och högre än +50 som utmärkt.

Räkneexempel: Säg för enkelhetens skull att vi har: 100 respondenter varav 50 är ambassadörer, 20 neutrala och 30 kritiker. Det ger oss 50% ambassadörer och 30% kritiker $50 - 30 = 20$. Vilket ger oss ett NPS på 20. (NPS värdet kan som bäst vara 100 och som sämst -100).

3.3 Övernattningar

Att ha ett ökat antal övernattningar som mål är vedertaget. Positiva miljömässiga effekter kommer också från en förlängd vistelse och ger incitament till att skapa erbjudanden inom "Slow Tourism" där det handlar om att besökarna ska röra sig långsamt och metodiskt under en längre period. Rent konkret måste ökningen av antalet övernattningar ske i andra månader än juli, vilket ger incitament till att skapa nya säsonger och förlänga befintliga.

Ökat antal övernattningar påverkar hela Åland och ställer krav på hållbar utveckling, infrastruktur och samhällsservice.

3.4 Hållbarhetsarbete

Ålands hållbarhetsarbete förutsätter engagemang inom alla tre dimensioner: socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Den globala klimatutmaningen påverkar turismen i stor omfattning och förväntningarna ökar på att besöksnäringen ska agera. Parallellt med denna utveckling riktas ökat fokus på företagens arbete med social hållbarhet. Givet de ambitioner som finns inom Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda har Åland goda förutsättningar att fler företag årligen dokumenterar och kommunicerar sitt hållbarhetsarbete.

4. Marknader och målgrupper

Vårt mål är att fokusera marknadsresurserna där de kan ge störst effekt och avkastning för turismbranschen och samhället i stort. I strategiprocessen har vi därför gemensamt kommit fram till följande kriterier och riktlinjer som skall hjälpa oss när vi värderar vilka marknader och målgrupper vi skall prioritera i framtiden:

- Åland är ett känt varumärke
- vi har ett utbud som matchar efterfrågan
- det finns en fungerade distributionskedja (paketera, sälj och leverera)
- det finns goda kommunikationer
- det finns tillräcklig köpkraft
- tillräcklig omsättning och avkastning totalt och per besökare
- branschen är engagerad och villig att investera
- det finns samarbetspartners och upparbetade kontakter
- vi ska kunna nå snabba resultat – "early wins"
- och att det finns ett hållbarhetsfokus.

Att en målgrupp är prioriterad innebär att tid och pengar används med den målgruppen i åtanke. Det underlättar val av tonalitet, argument och kanaler. En prioriterad målgrupp är vald utefter bedömningen att investerade marknadsföringspengar ger mest tillbaka just här. Det betyder inte att andra målgrupper är ointressanta. Självklart är alla även fortsättningsvis välkomna till Åland.

4.1 Huvudmarknader

Runt 90 procent av anlända gäster och antal övernattningar är besökare från Finland och Sverige och så har det sett ut under lång tid. De gemensamma resurserna för marknadsföring är begränsade och det är viktigt att prioritera marknadsbearbetningen till utvalda geografiska marknader som ger flest besökare till Åland i förhållande till insatsen. Det betyder inte att det är ointressant med besökare från andra platser och aktörer med nischade målgrupper på andra marknader uppmuntras utveckla sina erbjudanden till dessa.

Ålands prioriterade marknader dit huvuddelen av de gemensamma resurserna riktas är Finland och Sverige.

4.2 Prioriterade målgrupper

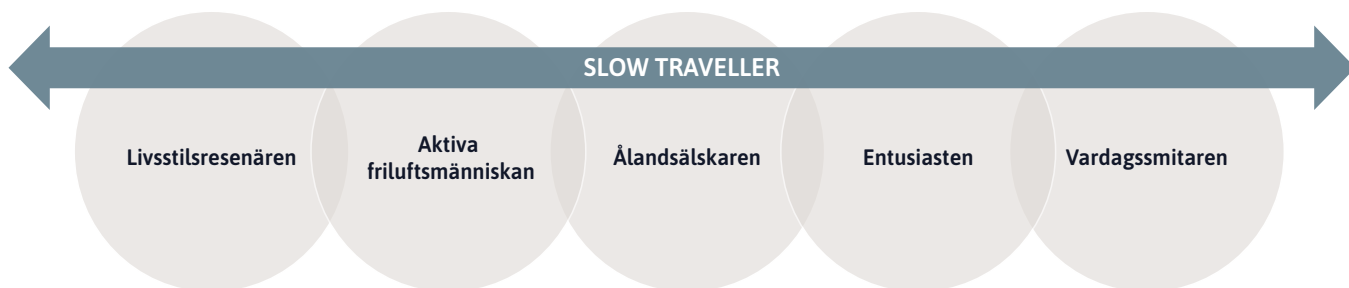
En av de främsta fördelarna med **slow travel** är möjligheten att på ett autentiskt sätt fördjupa sig i den lokala kulturen. Genom att tillbringa en längre period på en plats kan resenärer utveckla meningsfulla kontakter med lokalbefolkningen, delta i samhällsaktiviteter och få en djupare förståelse för traditioner, seder och det dagliga livet. Slow travel främjar en genuin uppskattning för destinationen och går bortom ytliga interaktioner med turistiska hotspots. Det är en livsstil (och trend) där vårt eget och andras välbefinnande ligger till grund för de beslut vi tar och att vi njuter på vägen fram till målet. Handlar det till exempel om mat lägger man extra stort fokus på att göra saker från grunden samt välja bäst och mest hållbara råvaror.

Med en "långsam" (slow) livsstil kommer nya prioriteringar med större fokus på hållbarhet, oavsett om det

gäller resa eller till exempel mat. Det handlar om att minska ditt fotavtryck och ta miljömedvetna val, att på riktigt interagera med de människor som är med i processen och i slutändan ge något tillbaka i ett cirkulärt tänk, både till sig själv och andra.

Slow Travellers som målgrupp uppskattar genuinitet, de är öppna för nya intryck, de är empatiska, relationer är viktiga, de värderar tid tillsammans, välmående och god mat. De har förståelse och är flexibla samt söker småskaliga äventyr och upplevelser. Genom att lära oss mer om deras drivkrafter, och rikta budskapen till dem som har ett starkt intresse för det Åland kan erbjuda, får vi bättre genomslag för kommunikationen. Vi når ut längre, fler blir intresserade och fler genomför besök.

För att göra kommunikationen mer träffsäker delar vi in Slow Travellers i fem olika segment efter vad de gillar att göra på sin Ålandssemester.

Livsstilsresenären

Livsstilsresenären har en drivkraft att aktivt vilja söka upp nya och annorlunda upplevelser. De vill också gärna möta andra människor och kulturer. Nyfikna upptäckare väljer resmål med omsorg och vill gärna utvecklas och lära sig något nytt på sin semester. De gör ordentlig research innan resan och bokar sällan standardpaket. De är bra ambassadörer då de gärna rekommenderar och ger höga poäng i mätningar om förväntningarna infrias. De delar i realtid sina upplevelser i sociala medier och vill gärna göra nedslag på instagramvänliga platser.

Vardagsmitaren

Vardagsmitaren finns i alla åldersgrupper och både bland kvinnor och män, även om kvinnorna är något fler. Det här är personer som gillar att ha kul med dem de reser med och tycker att det är viktigt att kunna skämma bort sig själv lite och sätta guldkant på tillvaron. Familjen värdesätts i än högre grad jämfört med de andra målgrupperna. De är en något mindre nyfiken grupp än de andra, strosar hellre runt och njuter av stämningen, omgivningarna, mat och shopping. Deras absolut starkaste drivkrafter för en Ålandssemester är att koppla av, slippa rutiner och att ha roligt med sitt resesällskap. De vill känna sig fria, njuta av god mat och dryck och njuta av lugn och stillhet. De vill uppleva nya ställen, platser och naturen. De tar stor hänsyn till vad vänner, bekanta tycker och vad som skrivs på sociala medier och omdömessidor om det tilltänkta resmålet.

Aktiva friluftsmänniskan

Den aktiva friluftsmänniskan finns i alla åldersgrupper både bland män och kvinnor, även om männen är något fler. Det är denna målgrupp som har flest barn i hushållet. Att ha en hälsosam livsstil är viktigt för 4 av 5 aktiva friluftsmänniskor och träning är ofta en viktig del av deras livsstil. Att ta hand om naturen är en

hjärtefråga för den aktiva friluftsmänniskan och de är överrepresenterade bland dem som tar miljöhänsyn vid val av semesterresa. För dem är det allra viktigaste på en semester att få uppleva naturen genom att vandra, besöka nationalparker eller naturreservat och att bara vara i naturen. De älskar att vara utomhus och deltar gärna i många utomhusaktiviteter. De är resvana och söker information på egen hand. Precis som andra vill de också ha roligt och hinna med att koppla av på sin semester. Att känna frihet och slippa rutiner är viktigt för dem. Åland är deras uterum och de reser gärna utanför högsäsong.

Entusiasten

Entusiasten har en specifik aktivitet/hobby som främsta drivkraft och reseanledning. De har inga problem med att resa utanför högsäsong på obekväma tider då det brinnande intresset styr deras val. De är benägna att spendera mer pengar än genomsnittsresenären på sin aktivitet/hobby och är mindre intresserade av destinationen i övrigt.

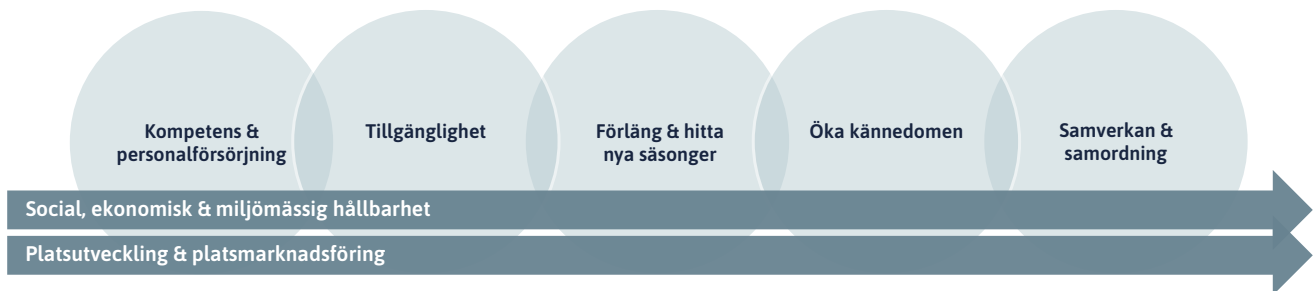
Ålandsälskaren

En viktig målgrupp för besöksnäringen är Ålandsälskaren, alltså ålänningarna, sommarålänningarna och de som ofta besöker Åland. Alla har gemensamt att de känner till platsen väl och är mycket goda ambassadörer. På Åland finns dessutom sammanlagt drygt 8 500 stugor i privat och kommersiellt bruk, vilket är en ovanligt stor koncentration. De privata stugägarna spenderar alltmer tid på Åland och de blir, tillsammans med övriga besökare till uthyrningsstugorna, alltmer aktiva upplevelsekonsumenter. Ägarna till stugorna tillför många värden till Åland och de bör ses som en viktig målgrupp för destinationen och som intressenter i

5. Strategiska fokusområden till 2030

För att nå de uppsatta målen och nå framgång behöver Åland fokusera extra på ett par områden fram till 2030. Under varje fokusområde listas olika framgångsfaktorer.

Alla dessa strategiska fokusområden ska genomsyras av de tre hållbarhetsdimensionerna socialt, ekonomiskt och ekologiskt samt ha fokus på platsutveckling och platsmarknadsföring. Fokusområdena är inte placerade i prioriteringsordning - alla är viktiga.

5.1 Kompetens- och personalförsörjning

Turismen har historiskt präglats av en hög omsättning av personal, på grund av flera olika faktorer, varav säsonganställning är en. Turismen ses traditionellt som en instegsbransch, lämplig för personer som tar sin första anställning eller befinner sig en bit ifrån arbetsmarknaden. Detta innebär flertalet utmaningar kopplat till rekrytering och språk, och branschen anses inte vara en långsiktig arbetsgivare med karriärmöjligheter. Branschens sätt att möta utmaningarna kan vara digitalisering och förändring av arbetsledning och personalplanering.

De senaste åren har pandemin orsakat långtgående ekonomiska konsekvenser för branschen, då många företag varit beroende av stödåtgärder för att undvika konkurs och/eller behövt säga upp personal och därmed tappat viktig kompetens.

Kompetensbrist medför negativa effekter på servicenivå och bemötande och är därmed en stor påverkansfaktor kring kundernas och besökarnas upplevelser. Det i sin tur påverkar destinationens attraktionskraft.

Det är en stor utmaning att hitta ny personal och att hitta incitament för existerande medarbetare att vilja stanna kvar samt att fortsätta kompetensutveckla sig. Här blir samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor och utbildningsväsendet fortsatt viktig för att se vilka

behov som finns på Åland och hur dessa kan tillgodoses. Åland erbjuder ett antal utbildningar (yrkesgymnasienivå, fortbildning samt högre utbildning på kandidatnivå) och dessa behöver fortsätta att utvecklas för att få en tydligare samverkan med näringen och dess behov. I dagsläget finns behov av att ta fram värds-kapsutbildningar samt andra kompetenshöjande insatser.

Framgångsfaktorer

Kompetens- och personalförsörjning:

- Åland är en attraktiv destination med attraktiva arbetsgivare som lockar till sig kompetent personal
- De som arbetar inom turismen väljer i högre utsträckning att stanna och utvecklas och ser möjligheter till kompetenshöjning och karriär
- De branschpassade utbildningar som finns är efterfrågade, utbildningsplatserna välfyllda och fler utexamineras med för branschen relevant kompetens. Utbildningen är anpassad till näringens behov, är flexibel och främjar vidareutbildning.
- Branschens deltagande i kompetenshöjande åtgärder
- Att arbeta inom turismen anses som attraktivt och turismen är fortsatt en viktig jobbmotor på Åland

5.2 Tillgänglighet

Besöksnäringen är beroende av hög tillgänglighet innan, till, från, i samband med och efter upplevelsen. Hållbar tillgänglighet är en framgångsfaktor och särskilt för Åland som är geografiskt avgränsat. Tillgänglighet rör såväl den fysiska som digitala världen och här behövs konkreta utvecklingsinsatser för att vara en attraktiv destination.

Transporter

Besöksnäring grundar sig i att människor förflyttar sig, det kan vara ett kort eller långt avstånd. Hållbara transporter av resenärer blir därför en prioritet för Åland. Åland har ett flertal transportslag såsom färja, skärgårdstrafik, småbåtar, bil, cykel, buss och flyg. För att såväl fortsätta som att öka Ålands attraktionskraft är det av stor vikt att samtliga transportslag präglas av hållbarhet. Åland bör stötta och främja den transformation av transporter som redan är i gång genom en rad olika satsningar. Därtill bör vi vara nyfikna på spännande nya transportslag som vi ännu inte sett en bred lansering av.

Vi behöver se till att våra prioriterade målgrupper kan ta del av Ålands utbud på ett tillfredsställande sätt. Kollektivtrafiken som innefattar både skärgårdstrafik och busstrafik måste vara ett attraktivt alternativ med fungerande service och tidtabell.

Skärgården är en av Ålands största tillgångar och konkurrensfördelar som destination, och att förbättra tillgängligheten till skärgården är central för utvecklingen av konkurrens- och attraktionskraft. De största utmaningarna i nuläget är ett användarvänligt bokningssystem och en långsiktighet och tydlighet i turlistorna. För att möjliggöra turistisk verksamhet i skärgården behöver dessa svagheter rättas till.

Enligt elbil.ax finns endast ca ett 20-tal offentliga laddstationer på Åland. Detta är en utmaning för Ålands elektrifieringsambitioner och för besöksnäringen som riskerar att halka efter i kampen framför allt om de svenska och finländska turisterna. Antalet elbilar fortsätter öka i Sverige, Finland och på Åland. Turismnäringen riskerar att gå miste om elbilister som kan komma att välja bort Åland som semesterland på grund av en otillräcklig utbyggd laddinfrastruktur. Det behövs en strategisk utbyggnad av laddinfrastruktur för snabbbladdning som tillgodoser besöksnäringens behov av god tillgänglighet.

Framgångsfaktorer Tillgänglighet:

- Säkerställd färjetrafik och flyg till och från Åland långsiktigt
- Förbättrad skärgårdstrafik och bokning av skärgårdsupplevelsen
- Besöksmål, naturleder och aktiviteter är tillgänglighetsanpassade för alla
- Det är enkelt att resa hållbart och nå besöksmål på alla delar av Åland
- Ålands natur och hav upplevs som lättillgänglig för besökare
- Ålands laddningsinfrastruktur korrelerar med besökarnas laddningsbehov

Smart digitalisering

Konsumenter har höga förväntningar på enskilda aktörers och destinationers digitala närvaro och service. Det gäller allt från när kunden gör sin bokning till realtidsinfo om köer på besöksmål, lediga parkeringsplatser och aktuell information, såsom tips på väderanpassade aktiviteter eller pågående evenemang.

Enligt den finländska besöksnäringstrategin ska Finland vara bäst i världen på att nyttja digitaliseringens möjligheter. På Åland ska vi se till att nyttja digitaliseringen till största möjliga nytta för vår plats och våra målgrupper. Vår digitala infrastruktur ska vara ett stöd för våra besökare att använda innan, under och efter besök på Åland.

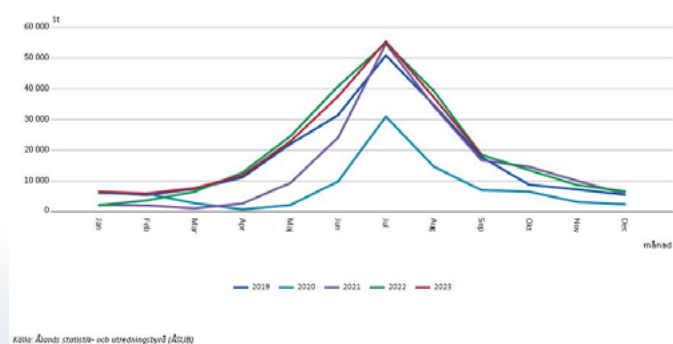
Framgångsfaktorer Smart digitalisering:

- Turismtjänster på Åland är online och bokningsbara

5.3 Förläng och hitta nya säsonger

Beläggningsgraden är under juli hög i alla logikategorier. Genom att förlänga befintlig säsong och hitta nya säsonger kan besöksnäringen nå målet med ett ökat antal övernattningar.

Hotellövernattningar efter år och månad. Totalt.

Genom att skapa, utveckla och kommersialisera fler kultur-, natur-, idrotts- och matupplevelser kan vi förlänga och skapa nya säsonger. En förutsättning för att kunna satsa på fler evenemang och upplevelser är att utveckla affärsområdet "Evenemang Åland" genom att ge Visit Åland tydligare uppdrag och resurser (personella och finansiella).

Framgångsfaktorer

Förläng och hitta nya säsonger:

- Ett ökat antal övernattningar utanför julimånad
- Längre vistelser i respektive kommersiell logikategori = ökat snittdygn

5.4 Öka kännedomen

Kännedomen om Åland är avgörande för att nå prioriterade målgrupper och öka antalet övernattningar, främst utanför högsäsongen.

Det görs bäst genom att konsekvent arbeta med platsen och dess varumärke. Det handlar i stor uträkning om att platsutveckla, se till att det händer saker och att Åland utvecklas i positiv riktning. Det här ger en anledning att kommunicera kring platsen, våga ta position och tala med en stark och tydlig röst.

En kontinuerlig satsning på varumärkesbyggandet och den årliga destinationsmarknadsföringen är avgörande för Ålandskännedomen. Här måste resurser finnas att arbeta långsiktigt samtidigt som säsongsförlängande kampanjsatsningar även utanför den viktiga sommarsäsongen behövs som komplement. En revidering av Ålands varumärke behöver sannolikt göras under 2025. Det handlar främst om att spetsa till och prioritera budskapen, samt att medvetandegöra både besöksnäringen, övrigt näringsliv samt det offentliga om varumärket så att det används på bred front och möjliggör en tydlig och enhetlig profilering av Åland. Speciellt behövs en koordinerad samsyn mellan Ålands och centralorten Mariehamns platsvarumärken.

Verktyg för att nå ökad kännedom är att säkra en långsiktig finansiering till Visit Åland som fungerar som motor för den åländska turismen, att stärka samarbeten med intressenter som investerar i marknadsföringen av Åland och att intensiviera arbetet med att utveckla evenemang som stärker Ålands vision och position och som levererar mot platsvarumärket.

Framgångsfaktorer **Öka kännedom:**

- Långsiktigt agerande i destinationsmarknadsföringsarbetet
- Ökad kännedom om Åland som plats och dess tillgångar och styrkor
- Varumärke.ax är implementerad hos flera företag och organisationer

5.5 Samverkan och samordning

Samverkan och samordning är viktiga utgångspunkter för de uppsatta hållbarhetsmålen. Destinationens utveckling bygger på att dess aktörer verkar i samma riktning. På så sätt skapas förutsättningar för en högre påverkansgrad, vilket också borgar för större möjlighet att bidra till att nå Utvecklings- och hållbarhetsagens mål om att vara en hållbar destination 2030.

Framgångsfaktorer **Samverkan och samordning:**

- Nya samarbeten och en effektiv samordning av resurser ger synergieffekter som vi tidigare inte tagit vara på
- Mera gränsöverskridande samarbete organisationerna emellan
- Vi har samordnat hanteringen av större EU-projekt lokalt, vilket lett till att fler utvecklingsprojekt kunnat finansieras
- Säkerställa att samtliga handlingsplaner kopplade till denna färdplan utformas i enlighet med målen i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda

6. Rollfördelning

Ålands landskapsregering

Ålands landskapsregering bereder och verkställer de frågor som hör till självstyrelsen. Till sin hjälp har landskapsregeringen en förvaltning. Landskapsregeringen utövar förvaltning på alla de områden som enligt självstyrelselagen ska skötas av Åland i stället för staten.

- Ansvarar för Färdplan för hållbar turism 2030
- Initiera samarbete och samordning
- Tillsätter samordningsgruppen för turism med representanter från till exempel landskapsregeringen, Visit Åland r.f., Ålands Näringsliv r.f., Mariehamns stad, Högskolan på Åland och Åland Living
- Äger/förvaltar natur- och kulturresurser som är viktiga besöksmål och delar av varumärket Åland
- Finansierar bland annat destinationsmarknadsföring och stöd för utveckling av företag och platsutvecklingsprojekt
- Ansvarar för infrastruktur och kommunikationer
- Myndighetssamarbete och internationellt samarbete
- Analyser, utredningar, lagstiftning och regelverk

Visit Åland

Visit Åland är Ålands officiella marknadsföringsorganisation med cirka 230 medlemmar från besöksnäringen och är en viktig samarbetspartner för regeringen. Visit Ålands uppgift är att marknadsföra besöksmålet Åland och upprätthålla turistinformation, stimulera turismbranschen till utveckling, kvalitetshöjning och nya investeringar. Visit Ålands uppgift är även att upprätthålla en kontinuerlig kontakt mellan branschen och landskapsregeringen. Visit Åland har en central roll att verka för och synliggöra Åland som en hållbar och attraktiv besöksdestination.

- Driva kommunikationen av varumärket Åland, destinationsmarknadsföring och branding
- Upprätthålla Ålands officiella turistinformation
- Samla och dela omvärldskunskap och statistik
- Sporra till företags- och destinationsutveckling
- Initiera samverkan och samordning
- Initiera företags- och destinationsutvecklingsprojekt
- Föreslå och driva på åtgärder i Färdplan för hållbar turism 2030

Ålands Näringsliv

Ålands Näringsliv är en ideell förening som arbetar för näringslivet och sätter sina medlemmars intressen främst. Målsättningarna är ökat entreprenörskap, bättre villkor för företagare, enklare regler i samhället och ökad konkurrenskraft för åländska företag.

Ålands Näringsliv har över 500 medlemmar och fungerar som hela det åländska näringslivets takorganisation.

- Företagsrådgivning och stöd i affärsutveckling
- Remissinstans för näringslivsfrågor
- Kurser och utbildningar
- Utvecklingsprojekt

Kommunerna på Åland

Samtliga kommuner på Åland utför uppgifter som inverkar på och är viktiga för besöksnäringen. De flesta kommuner gör dessutom särskilda insatser som bidrar till höjd attraktionskraft.

- Arbetar med markplanering
- Upprätthåller infrastruktur
- Äger, driver och tillhandahåller idrottsanläggningar och andra offentliga miljöer
- Kan ha exempelvis badplatser, småbåtshamnar, motionsspår, naturreservat och -leder, ställplatser och andra rastplatser som är intressanta för besöksnäringen
- Samarbetar för att öka Ålands attraktionskraft

Mariehamns stad

Mariehamn är Ålands enda stad och har i egenskap av centralort en viktig roll i Ålands attraktionskraft. I tillägg till ovan nämnda kommunala uppgifter arbetar staden med bl.a:

- Platsutveckling och platsmarknadsföring i enlighet med Mariehamns stads vision 2040
- Samarbetspart i olika evenemang och konferenser
- Äger Mariehamns hamn AB och Stiftelsen Sjökvartret

Högskolan på Åland

Högskolan på Åland har i dagsläget sju program på kandidatnivå samt ett masterprogram, varav ett är Hospitality management. Utöver de examensgivande utbildningarna erbjuder Öppna Högskolan ett brett ut-

bud av både universitets- och fortbildningskurser. Inom ramen för forsknings- och utvecklingsområdet är Högskolan på Åland aktiv inom både forskning- samt utvecklingsprojekt såsom Light in the Dark, Business Lab och Innovations Lab.

ÅSUB

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utför regelbundet på uppdrag av landskapsregeringen och Visit Åland en större undersökning om turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland. Nästa undersökning görs under år 2023 och presenteras under 2024. Därutöver sammanställs inkvarteringsstatistik för hotell månadsvis och sammantagen inkvarteringsstatistik och inresande årsvis.

Åland Living

Åland Living hör till Ålands arbetsmarknads- och studiestudiecentrum (AMS). Målet med verksamheten är att öka intresset för Åland som en attraktiv plats att leva och bo på samt locka till inflyttning. Åland Living ska vara en länk mellan inflyttare och myndigheter, företag och organisationer och ge svar på de frågor som uppstår när du vill flytta till Åland.

- Stödjer arbetsmarknaden i arbetet att tillgodose dess behov av kompetensförsörjning, ny arbetskraft och företagsetableringar
- Främjar inflyttning och integration
- Ger flyttvägledning och informationsservice

Turismföretagare

- Marknadsföring och försäljning av turistiska upplevelser
- Upplevelseutveckling
- Samarbeta för att skapa helhetsupplevelser
- Kvalitetssäkring
- Kundservice och värdskap
- Tillhandahåller uppdaterat och professionellt innehåll online och är bokningsbara
- Samverkar med relevanta parter och aktörer kring nationell och internationell marknadsföring

Ålänningar/det åländska samhället

- Ambassadör för Åland
- Vård för besöket
- Bidra till att stärka Ålandsbilden genom att sprida information och inspirera till att besöka Åland

7. Finansiering

Landskapsregeringen tar ett finansieringsansvar för destinationsmarknadsföring, -utveckling och turistinformation genom de fleråriga resultatavtal som uppgörs med branschorganisationen Visit Åland. Därutöver finansierar landskapsregeringen sina egna ansvarsområden och kan delfinansiera företags- och utvecklingsinsatser och möjliggör EU-finansiering.

Turistbranschen finansierar sina egna kompetenshöjande insatser, affärsutveckling samt sina marknadsförings- och försäljningsinsatser.

Färdplan för hållbar turism 2030 är brett förankrad och behöver resursättas både personellt och finansiellt i förhållande till målen.

8. Handlingsplaner

Färdplanen är av övergripande karaktär och stöttar Åland långsiktigt med att öka attraktionskraften inom besöksnäringen. I strategin pekats ett antal fokusområden ut och det är dessa som är prioriterade fram till 2030. De harmonierar med andra relevanta strategier för att skapa hög genomförandekapacitet.

För att hitta konkreta sätt att nå de mål som preciseras behövs handlingsplaner som omsätter strategin i insatser.

Handlingsplanerna ska vara tydligt avgränsade till vad som ska genomföras, hur insatserna finansieras och vem som bär ansvaret för respektive del av arbetet. De tas fram vartannat år och gäller för två år i taget.

Ansvaret för att ta fram handlingsplanerna vilar hos Samordningsgruppen och ansvaret för att genomföra insatserna delas mellan relevanta parter.

Handlingsplanerna tas fram vid sådan tid att de blir en del av budgetarbetet för relevanta år hos berörda parter. För att handlingsplanerna ska ha en hög genomförbarhet bör de resursättas och godkännas av personer med relevant budgetansvar.

9. Uppföljning och revidering

För att säkerställa att Färdplan för hållbar turism 2030 går i önskad riktning är det viktigt med kontinuerlig uppföljning och utvärdering. Samordningsgruppen för turism ansvarar för uppföljningen. Varje mål följs regelbundet upp i samband med att nya handlingsplaner görs. Vid behov görs eventuella förändringar i färdplanen.

Information om utvecklingen av land- och sjöturismens förädlingsvärde samt övernattningsstatistiken hämtas från ÅSUB. Kundnöjdhet mäts genom att fråga besökarna och antalet företag som dokumenterar sitt hållbarhetsarbete mäts genom riktade frågor till företagen. Samordningsgruppen planerar och samordnar uppföljningen.

Inför nästa färdplan för turism görs en större uppföljning av arbetet under år 2029.

Till Ålands landskapsregering

Utkast 25 oktober 2023 - remiss

Ändring av avfallsförordningen

Allmän motivering

Lagförslag 29/2022-2023 innehåller i en ny 3c § i landskapslagen (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag, nedan *avfallslagen*, bestämmelser om att kommunen årligen ska sammanställa en rapport om det insamlade kommunala avfallet i kommunen och lämna den till landskapsregeringen senast den 31 mars följande år. Kommunerna ska vart femte år med början för år 2025 tillsammans med den årliga rapporten lämna en redogörelse för uppfyllandet av målet enligt 1 mom.

Vidare innehåller paragrafen krav på att kommunen ska besluta om en kommunal avfallsplan för organiserandet och utvecklandet av avfallshanteringen i kommunen om redogörelsen ovan visar att målet enligt landskapsförordning inte uppfylls. Målet är i 13 § i landskapsförordningen (2022:22) om avfall, nedan *avfallsförordningen*, att av det kommunala avfallet förbereds för återanvändning och materialåtervinns kalenderårsvis minst

- 1) 55 viktprocent senast från den 1 januari 2025,
- 2) 60 viktprocent senast från den 1 januari 2030,
- 3) 65 viktprocent senast från den 1 januari 2035.

Sista momentet i 3c § i avfallslagen innehåller förordningsbemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser om vad rapporten, redogörelsen och den kommunala avfallsplanen ska innehålla.

I 6 § 21 och 22 punkterna i rikets avfallslag (FFS 646/2022) definieras förberedelse till återanvändning och materialåtervinning. Förberedelse för återanvändning är sådan verksamhet för kontroll, rengöring eller reparation av avfall genom vilken kasserade produkter eller delar av dem bereds för att kunna användas på nytt utan någon annan förbehandling. Materialåtervinning är verksamhet där avfall upparbetas till produkter, material eller ämnen antingen för det ursprungliga ändamålet eller för andra ändamål; med materialåtervinning avses inte energiåtervinning eller upparbetning av avfall till bränsle eller material för återfyllnad.

Detaljmotivering

14a § *Kommunens rapport*. Den årliga rapporten ska innehålla uppgifter om det kommunala avfallet som samlats in i kommunen. Listan på avfallsfraktionerna utgår från kravet i 32 § i rikets avfallslag om kommunens skyldighet att ordna avfallshantering och även 11 § i avfallsförordningen. Avsikten är att rapporten inte ska orsaka merarbete för kommunen utan kommunen ska lämna till landskapsregeringen de uppgifter kommunen även behöver för sitt arbete med avfallshanteringen.

Rapporten får omfatta flera kommuner om det inom ett kommunsamarbete inte är möjligt att dela upp uppgifterna mellan kommunerna. Uppgifter från mottagningsplatser och avfallsinsamlingar för flera kommuner kan rapporteras gemensamt eller uppdelat per kommun.

Kommunerna och producentsammanslutningen för förpackningsproducenter ska enligt ändringen av 4 § i avfallslagen och 49 a § i rikets avfallslag avtala om insamlingen av förpackningsavfallet. Avtalet ska omfatta förpackningsavfallet som kommunen samlar in fastighetsnära och på annat sätt samt det som producentsammanslutningen samlar in. Om mängden avfall med producentansvar som kommunen insamlat tagits fram för kostnadsersättningen från producentsammanslutningen för förpackningsproducenter till kommunen är det intressanta uppgifter som kan ges i rapporten. Det avser i första hand förpackningar.

14b § *Kommunens redogörelse vart femte år om måluppfyllelse.* Redogörelsen ska innehålla kommunens beskrivning av hur målet i 13 § i avfallsförordningen uppfylls.

Om det inom ett kommunsamarbete inte är möjligt att dela upp uppgifterna mellan kommunerna får redogörelsen omfatta flera kommuner.

Kommunen ska i redogörelsen ta med all avfallshantering av kommunalt avfall och därför ska även avfall som samlats in av andra än kommunen men som avser kommuninnevånarna vara med i beräkningen. Det är exempelvis avfall med producentansvar och annat kommunalt avfall som samlats in på ett fåtal platser i landskapet och därmed inte samlas in i varje kommun. Kommunen kan få uppgifterna från landskapsregeringen.

Om det aktuella året inte är representativt kan ett medelvärde för de senaste tre åren användas.

14c § *Innehållet i kommunal avfallsplan.* Utgångspunkten för paragrafens innehåll är 25 § i den upphävda landskapsförordningen (2018:90) om avfall. Innehållet har anpassats till att vara ett stöd för kommunerna att nå målen i 13 §. Fokus läggs därför på kedjan från insamling till slutbehandling.

Ikraftträdande. Avsikten är att förordningen ska träda i kraft samtidigt med ändringen av avfallslagen.

Förordningstext

LANDSKAPSFÖRORDNING om ändring av landskapsförordningen om avfall

Med stöd av 3c § landskapslagen (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag, sådan den lyder i landskapslagen 2023/XX, **fogas** nya 14a - 14c §§ till landskapsförordningen (2022:22) om avfall som följer:

14a §

Kommunens rapport

Kommunens årliga rapport enligt 3c § i avfallslagen ska innehålla det insamlade kommunala avfallet i kommunen uppdelat i

- 1) pappersavfall,
- 2) kartongavfall,
- 3) glasavfall,
- 4) metallavfall,
- 5) plastavfall,
- 6) bioavfall,
- 7) brännbart blandat avfall,
- 8) träavfall,
- 9) trädgårdsavfall,
- 10) textilavfall,
- 11) stora kasserade föremål,
- 12) inert avfall,
- 13) farligt avfall och
- 14) annat kommunalt avfall som insamlats i det kommunalt ordnade insamlingssystemet.

Avfallsmängderna ska rapporteras i vikt. Om det inte finns viktuppgift för någon del av avfallet ska en omräkning till vikt göras utgående från de uppgifter som finns. Rapporten ska i så fall innehålla en beskrivning av hur omräkningen gjorts.

Rapporten får omfatta flera kommuner om det inom ett kommunsamarbete inte är möjligt att dela upp uppgifterna mellan kommunerna.

14b §

Kommunens redogörelse om måluppfyllelse

Kommunens redogörelse, som ska göras vart femte år enligt 3c § i avfallslagen, om uppfyllandet av målet enligt 13 § ska innehålla en beskrivning om hur målet uppfyllts.

Redogörelsen ska även innehålla

- 1) slutbehandlingsmetod för det insamlade avfallet enligt vikt och fraktion utgående från uppgifterna i rapporten enligt 14a § och
- 2) andelen avfall som slutbehandlats enligt förberedelse för återanvändning och materialåtervinning.

Redogörelsen får omfatta flera kommuner om det inom ett kommunsamarbete inte är möjligt att dela upp uppgifterna mellan kommunerna.

Avfall som samlats in för hela Åland, exempelvis avfall med producentansvar genom pantsystem och av andra återanvändningsaktörer, ska räknas in i kommunens redogörelse. Landskapsregeringen lämnar uppgifter om det till kommunerna.

Måluppfyllelsen får beräknas som ett medeltal för de tre senaste årens måluppfyllelse om det aktuella året inte är representativt för kommunen.

Om målet inte uppfyllts ska det beskrivas vad detta kan bero på.

14c §

Innehållet i kommunal avfallsplan

En kommunal avfallsplan som en kommun ska besluta om enligt 3c § 3 mom. i avfallslagen ska åtminstone innehålla

1) en beskrivning av de förhållande i kommunen som påverkar avfallens mängd och sammansättning,

2) uppgifter om vilka insamlingssystem som finns samt en redogörelse för vilka typer och mängder av avfall som insamlas,

3) en beskrivning av hur det insamlade avfallet behandlas, inklusive vilka anläggningar och verksamheter som ordnar återanvändning och materialåtervinning av avfallet,

4) åtgärder för att öka återanvändning, materialåtervinning samt annan avfallsbehandling,

5) åtgärder för hur avfallens mängd och farlighet ska minskas,

6) en beskrivning av de åtgärder som planeras för att nå målen enligt 13 § och

7) hur mål och åtgärder ska följas upp.

Kommunen ska till landskapsregeringen för kännedom lämna den kommunala avfallsplanen.

Denna förordning träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Insamlat och behandlat kommunalt avfall

Kommun:

År:

Avfallstyp	Insamling			Slutbehandling				
	Vid kommunal ÅS/ÅVC (ton)	Hos fastighetsägare (ton)	Total insamling (ton)	Återanvändning (ton)	Materialåtervinning (ton)	Energiåtervinning (ton)	Deponiering (ton)	Total behandling (ton)
Pappersavfall			0					0
Kartongavfall			0					0
Glasavfall			0					0
Metallavfall			0					0
Plastavfall			0					0
Bioavfall insamling			0					0
Bioavfall kompostering	Antal personer med kompost		0					0
Brännbart blandat avfall			0					0
Träavfall			0					0
Trädgårdsavfall			0					0
Textilavfall			0					0
Stora kasserade föremål (t.ex. möbler)			0					0
Inert avfall			0					0
Övrigt kommunalt avfall			0					0
Farligt avfall			0					0
	0	0	0	0	0	0	0	0

Landskapsomfattande insamling

Kommunens invånarantal

0

Textilåteranvändning	Koefficient av LR	#VÄRDEFEL!						0
Pantsystem	Koefficient av LR	#VÄRDEFEL!						0
Annat?	Koefficient av LR	#VÄRDEFEL!						0
		#VÄRDEFEL!	0	0	0	0	0	
Totalsumma (ton)		#VÄRDEFEL!	0	0	0	0	0	0
Andel som återanvänds eller materialåtervinns (%)		#VÄRDEFEL!						

HÄNVISNINGSRAPPORT

KOPPLINGEN MELLAN DEN ÅLÄNDSKA REFERENSRAMEN
FÖR KVALIFIKATIONER (AxQF) OCH DEN EUROPEISKA
KVALIFIKATIONSRAMEN (EQF) SAMT SJÄLVCERTIFIERING TILL
QF-EHEA

ÅLANDS LANDSKAPSREGERING

UTBILDNINGSBYRÅN

Ålands landskapsregering PB 1060, AX-22111 MARIEHAMNN

Innehåll

Ordlista	2
Förord	3
1. Bakgrund och introduktion.....	4
2. Behörighetsfördelning mellan Finland och Åland gällande undervisning.....	6
2.1 Behörighetsfördelning gällande grundskola	6
2.2 Behörighetsfördelning gällande gymnasieutbildning	6
2.3 Behörighetsfördelning gällande högre utbildning	7
3. Utbildningssystemet på Åland och AxQF	8
3.1 Grundskoleutbildning	9
3.2 Yrkesträningsprogrammet.....	11
3.3 Allmänbildande gymnasieutbildning.....	12
3.4 Gymnasieutbildning med yrkesinriktning	14
3.5 Yrkes- och specialyrkesexamen	16
3.6 Högskoleutbildning.....	17
3.7 Sammanfattning av kvalifikationer i AxQF	19
4. AxQFs uppfyllande av kriterium för att få tillämpa EQF.....	19
4.1 Kriterium 1: Nationella myndigheters ansvar och rättsliga behörighet.....	19
4.2 Kriterium 2: Kopplingar mellan referensramarnas nivåbeskrivningar	20
4.3 Kriterium 3: Läranderesultat som grund för ramverket.....	22
4.4 Kriterium 4: Öppenhet kring inkludering och placering av kvalifikationer i AxQF	24
4.5 Kriterium 5 & 6: Kvalitetssäkring och kvalitetssäkringsorganens deltagande	24
4.6 Kriterium 7: Internationella experter	27
4.7 Kriterium 8: Hänvisningsrapport	27
4.8 Kriterium 9: Publicering av hänvisningsrapporten	28
4.9 Kriterium 10: Kvalifikations- och examensbevis.....	28
5. Självcertifiering till QF-EHEA.....	29
5.1 Kriterium 1 & 7: Ansvariga organ	29
5.2 Kriterium 2 & 3: Koppling mellan läranderesultat och ECTS-poäng.....	30
5.3 Kriterium 4: Öppenhet kring inkludering	31
5.4 Kriterium 5: Kvalitetssäkring	31
5.5 Kriterium 6: Kvalifikations- och examensbevis.....	31
6. Framtida utvecklingsbehov	32
Bilagor.....	33
Hänvisningar till för rapporten relevanta källor:.....	41

Ordlista

Hänvisningsrapport	Länder/autonoma områden ska skapa en så kallad hänvisningsrapport, "reference report", för att visa hur det lokala utbildningssystemet sammankopplas till EQF-nivåerna på ett legitimt sätt. Denna rapport utgör Ålands hänvisningsrapport. När det i löpande text står rapport är det hänvisningsrapporten som avses.
EQF	Europeisk referensram för kvalifikationer, en gemensam europeisk referensram vars syfte är att göra kvalifikationer mer läsbara och begripliga i olika länder och system. Täcker kvalifikationer på alla nivåer och i alla delsystem för utbildning. Kärnan i EQF är dess åtta referensnivåer som definieras av läranderesultat.
NQF	Nationell referensram för kvalifikationer, ett instrument för att klassificera kvalifikationer i förhållande till en rad kriterier för angivna lärandenivåer, vars syfte är att integrera och samordna delsystem för nationella kvalifikationer och förbättra kvalifikationernas tydlighet, tillgänglighet, framsteg och kvalitet i förhållande till arbetsmarknaden och till civilsamhället. Länder utvecklar nationella kvalifikationsramar för att genomföra EQF.
AxQF	Ålands referensram för kvalifikationer/NQF. Anger på vilken nivå åländska kvalifikationer placeras sig i förhållande till EQF-nivåerna. Referensramen synliggörs i bilaga 1.
Kvalifikation	Ett formellt resultat av en bedömnings- och valideringsprocess varigenom en behörig myndighet fastställer att en person har uppnått läranderesultat enligt en viss standard.
Nationellt kvalifikationssystem	Alla aspekter av en medlemsstats verksamhet som gäller erkännande av lärande och andra mekanismer som kopplar utbildning till arbetsmarknaden och till civilsamhället. Detta inkluderar utarbetandet och genomförandet av institutionella åtgärder och processer som gäller kvalitetssäkring, bedömning och utfärdande av kvalifikationsbevis. Ett nationellt kvalifikationssystem kan bestå av flera delsystem och inbegripa en nationell referensram för kvalifikationer.
Läranderesultat	("Learning outcomes"). Uppgifter som rör vad en inlärare vet, förstår och kan göra efter att ha avslutat en inlärningsprocess. Berör kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet.
Lärandemål	Beskriver vad en studerande bör kunna efter avslutad kurs och examen. Lärandemålen utgör grunden vid bedömning för att fastställa en studerandes läranderesultat.
Lärokurs	Omfattning och innehåll av de studier som hör till utbildningen eller undervisningen.
Examen	En examen är ett bevis på att en studerande har läst ett ämne till en viss nivå eller har genomgått en specifik utbildning.

Förord

Denna hänvisningsrapport beskriver det åländska utbildningssystemet och den åländska referensramen för kvalifikationer (AxQF) samt hur dessa förhåller sig till kvalifikationsnivåerna i den europeiska referensramen (EQF). Denna rapport är liknande övriga Finlands referensram för kvalifikationer (FiNQF) eftersom utbildningsväsendena har samma grundstruktur. När rapporten är fastställd påbörjas arbetet med att skapa åländsk lagstiftning som reglerar de olika AxQF-nivåerna. Målsättningen är att den kommande AxQF-lagstiftningen ska ha samma utformning som FiNQF-lagstiftningen med viss lokal justering. Detta innebär att de läranderesultat och kvalifikationsnivåer som framkommer i bilaga 1 ska regleras i landskapslag. Om det i lagberedningsprocessen uppdagas behov av avvikelser från skrivningarna i bilaga 1 bör denna rapport uppdateras för att spegla verkligheten.

Rapporten är tudelad och innehåller även självcertifiering till referensramen för kvalifikationer för det europeiska området för högre utbildning (QF-EHEA).

Rapporten har framtagits av utbildningsbyrån som agerar under utbildnings- och kulturavdelningen på Ålands landskapsregering. Rapporten ska granskas av utländska experter samt skickas på remiss till utbildningsanordnarna på Åland och övriga intressenter för att förankra processen. Rapporten ska godkännas av Landskapsregeringens ministrar på pleniföredragning innan den slutligen presenteras inför den rådgivande gruppen för europeiska kvalifikationsramen (EQF AG). EQF AG är en av kommissionens rådgivande organ och bistår kommissionen med att implementera EQF. Denna rapport kommer justeras baserat på inkomna synpunkter från EQF AG innan den publiceras. Den publicerade versionen utgör således den slutgiltiga versionen.

1. Bakgrund och introduktion

År 2008 infördes en europeisk referensram för kvalifikationer (EQF) inom EU. EQF är ett system med åtta nivåer som tilldelas olika typer av kvalifikationer, bygger på läranderesultat och används för att jämföra olika nationella system för kvalifikationer. Genom att utgå från EQFs generellt formulerade läranderesultat framgår vad en person vet, förstår och kan göra efter avklarad kvalifikationsnivå. Nivån framkommer på olika slags kvalifikationsbevis och beror på hur avancerade kunskaperna är. Nivå 1 är lägst och nivå 8 högst. EQF ska göra det lättare att arbeta och studera utomlands samt främja kontinuerligt lärande och kompetensutveckling i Europa. EQF bidrar till att kvalifikationer från andra länder och institutioner blir tydligare, mer jämförbara och lättare att använda i andra länder.

För att underlätta implementeringen av EQF i medlemsstaterna har Europeiska unionens råd (framöver rådet) antagit en rekommendation (2017/C 189/03) som formulerar ett antal kriterier som bör uppfyllas för att skapa samstämmighet i tillämpningen länder emellan. I rekommendationen uppmanas medlemsstaterna att skapa nationella referensramar för kvalifikationer (NQF) och koppla dessa till EQF för att skapa ett klart och öppet samband mellan de nationella kvalifikationsnivåerna och de åtta EQF-nivåerna. Den här typen av rapport kallas hänvisningsrapport och klargör hur länder/autonoma områden arbetar för att värdera och mäta olika kvalifikationer och hur lokala kvalifikationer placeras på EQF-skalan.

Varje land/autonomt område som vill koppla sina kvalifikationsnivåer till EQF ska alltså utarbeta en rapport som klargör hur de EQF-kriterier som framkommer ur rådets EQF-rekommendation uppnås. Hänvisningsrapporterna ska framtas lokalt och delges EU-institutionerna, behandlas av kommissionens rådgivande organ EQF AG och slutligen publiceras digitalt.

Finland har skapat en rapport över Finlands referensram för examina (FiNQF) som blev färdigställd 2017. För att införa FiNQF i praktiken antogs lagstiftning i form av lagen om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser (FFS 93/2017) och statsrådets förordning (FFS 120/2017). Enligt 18 § 1 mom. 14 punkten i självstyrelselag (1991:71) för Åland har landskapet Åland självstyre i undervisningsfrågor. Därmed ingår inte de åländska kvalifikationerna i FiNQF. En närmare redogörelse över behörighetsfördelningen mellan Åland och övriga Finland framgår av kapitel två.

Landskapsregeringen har utarbetat en åländsk referensram för kvalifikationer (AxQF) och hänvisningsrapport. Rapporten beskriver det åländska utbildningssystemet samt hur man i dagsläget uppfyller de kriterier som ställs i rådets EQF-rekommendation och QF-EHEA. När rapporten är fastställd av behöriga organ påbörjas arbetet med att reglera AxQF i åländsk lagstiftning. När arbetet är klart ska nya kvalifikationsbevis på Åland (t.ex. examens- och avgångsbetyg) hänvisa till både EQF- och AxQF-nivåerna samt deras tillhörande generella formuleringar om uppnått läranderesultat. Utgångspunkten för AxQF och de formulerade läranderesultaten i bilaga 1 är FiNQF eftersom utbildningssystemen och läranderesultaten från de olika utbildningsstadierna långt är jämlika mellan Åland och övriga Finland. I tabell 1 nedan framkommer de åländska kvalifikationerna som i nuläget ingår i AxQF. Det finns flera nivåer som inte har en åländsk examensmöjlighet i dagsläget.

Tabell 1. De åländska examensmöjligheterna och deras placering i AxQF.

Nivå i AxQF	Examensmöjligheter på Åland baserat på AxQF-nivå
1	<i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i>
2	Grundskoleutbildning (åk 1-9) Yrkesträningsprogrammet (YTP)
3	<i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i>
4	Allmänbildande gymnasieexamen Gymnasieexamen med yrkesinriktning Yrkesexamen
5	Specialyrkesexamen
6	Yrkehögskoleexamen (YH)
7	Högre yrkehögskoleexamen (YH)
8	<i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i>

Enligt rådets rekommendation bör medlemsländerna hålla hänvisningsrapporterna uppdaterade. **Denna hänvisningsrapport bör därför uppdateras då relevanta förhållanden förändras.**

Rapporten innefattar även självcertifiering till referensramen för kvalifikationer för det europeiska området inom högre utbildning (QF-EHEA). Kvalifikationsramar inom det europeiska området för högre utbildning är ramar som beskriver kvalifikationerna för högre utbildning i länder som deltar i Bolognaprocessen. Bolognaprocessen är en serie ministermöten och överenskommelser mellan europeiska länder för att säkerställa jämförbarhet i standarder och kvalitet för högre utbildningskvalifikationer¹.

Rapporten inleds med att klargöra behörighetsfördelningen mellan Finland och Åland gällande utbildning. I kapitel tre beskrivs utbildningssystemet på Åland, de kvalifikationer som inkluderas i AxQF samt vilken nivå de placerar sig på i förhållande till EQF. Efter introduktionen i det åländska bildningssystemet behandlas de kriterier som framkommer ur rådets EQF-rekommendation samt hur Åland uppfyller dessa (kapitel 4). Efter redogörelsen av AxQFs koppling till EQF diskuteras de kriterier som ställs för att självcertifiera sig till QF-EHEA (kapitel 5). I det avslutande kapitlet diskuteras kommande utvecklingsbehov inom ramen för AxQF.

¹ <https://www.ehea.info/page-qualification-frameworks>

2. Behörighetsfördelning mellan Finland och Åland gällande undervisning

Bestämmelser om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet Åland och övriga Finland finns i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71). Lagen utgår från principen att behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Självstyret medför att Åland har egen lagstiftningsbehörighet inom undervisning och i dagsläget finns det åländsk lagstiftning inom både barnomsorg, grundskola, gymnasieutbildning och högre utbildning. Landskapsregeringen har även behörighet att besluta om antagningskriterier för studerande på samtliga nivåer. Självstyrelselagen och dess tillämpning medför att landskapsregeringen är behörig att lagstifta om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser på samma sätt som övriga Finland.

Linjedragningarna kring vad som utgör riksbehörighet och vad som tillfaller landskapet Åland inom spannet för undervisning och utbildning är dock inte helt okomplicerade. Nedan hittas en redogörelse över behörighetsfördelningen vad gäller den åländska grundskolan, gymnasie- och högskoleutbildningen.

2.1 Behörighetsfördelning gällande grundskola

Verksamheten inom barnomsorg och grundskola hör till den åländska lagstiftningsbehörigheten och regleras i landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola. Barnomsorgens läroplan är långt samordnad med grundskolans läroplan och de åländska kommunerna ansvarar för att förverkliga servicen.

Enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen för Åland hör lagstiftningsbehörigheten gällande undervisning och läroavtal till landskapets lagstiftningsbehörighet. Därmed är förundervisning åländsk behörighet. Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland hör landskapsregeringen och underlydande myndigheter och inrättningar till landskapets lagstiftningsbehörighet. Lagstiftningsbehörigheten gällande kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare tillkommer därför landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Genom grundskoleundervisning förverkligas barns rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning i enlighet med 16 § 1 mom. i grundlagen.

2.2 Behörighetsfördelning gällande gymnasieutbildning

Enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen för Åland hör lagstiftningsbehörigheten gällande undervisning och läroavtal till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapets behörighet inom undervisning är i viss mån inskränkt genom 27 § 4, 13 och 30 punkten i självstyrelselagen som anger att rättsområdena internationella fördrag och handelssjöfart samt behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården hör till riksbehörighet. Med anledning av detta regleras hälso-, sjukvårds-, samt sjöfartsutbildning på Åland genom överenskommelseförordningar med riket. För hälso- och sjukvårdsutbildningens del innebär behörighetsfördelningen att innehållet i utbildningen inom hälso- och sjukvården är en riksangelägenhet (RP 73/1990).

Till rikets kompetens hör även enligt motiven till 27 § 3 mom. i självstyrelselagen att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning ska uppfylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Därmed utgör studentexamen riksbehörighet i det avseende att den medför allmän behörighet för studier i universitet eller högskola i riket. Det konstateras i förarbetena till självstyrelselagen (RP 73/90) att en landskapslag kan utformas så att undervisningen till innehållet avviker från vad som gäller i riket. Följden kan bli att ett åländskt dimissionsbetyg inte berättigar till inträde vid rikets högskolor.

Det bör även beaktas att riket har exklusiv behörighet i fråga om erkännande av formella kvalifikationer inom vissa yrkesområden. Detta innebär att utbildning som ges på Åland bör överensstämma med rikskrav så att personerna kan erhålla ett erkännandebevis av en nationell myndighet (exempelvis kranförarutbildning).

2.3 Behörighetsfördelning gällande högre utbildning

Lagstiftningsbehörigheten gällande högre utbildning är delad mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 och 14 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter och undervisning. Högskoleutbildning ordnas av Högskolan på Åland med stöd av landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland. De högskoleexamina som kan avläggas vid högskolan framgår av landskapsförordning (2002:87) om Högskolan på Åland. För närvarande kan endast yrkeshögskoleexamen (YH) och högre yrkeshögskoleexamen avläggas.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Enligt motiven till självstyrelselagen (RP 73/1990 rd.) omfattar den åländska lagstiftningsbehörigheten således inte behörighet att bestämma över de fordringar som en läroinrättning ska fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. Därmed regleras den behörighet som en yrkeshögskoleexamen avlagd vid Högskolan på Åland medför i riket i 3 § i Republikens Presidents förordning (2021:167) om yrkeshögskoleexamina avlagda på Åland. I enlighet med 1 § i förordningen handhar Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) utvärderingen av kvalitetssystem vid Högskolan på Åland.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör med stöd av 27 § 3 punkten i självstyrelselagen även rätten att bestämma över den kunskap och skicklighet som fordras för att erhålla kompetens som godkänns av staten. Med detta avses sådana kunskapskrav som hänför sig till rikets lagstiftningsbehörighet. Rättsområdena internationella fördrag och handelssjöfart hör enligt 27 § 4 och 13 punkten i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Rikets behörighet omfattar den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som ska tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området samt certifiering av sjöfolk. Vidare ingår det i rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, vilket innebär att innehållet i utbildningen inom hälso- och sjukvården är en riksangelägenhet (RP 73/1990 rd.). Därmed ska rikets grunder för antagning till utbildning, läroplaner och bedömningskriterier följas vid ordnande av sådan utbildning vars yrkeskrav hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 2 § i landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland kan yrkeshögskoleexamen i social- och hälsovård (sjuuskötare YH) samt yrkeshögskoleexamen i sjöfart (sjökaptan YH) avläggas vid Högskolan på Åland. Med anledning av behörighetsfördelningen regleras sjuuskötarutbildningen i 2 § i Republikens Presidents förordning (2021:167) om yrkeshögskoleexamina avlagda på Åland och sjöfartsutbildningen i Republikens presidents förordning (2018:37) om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning som ges på Åland.

3. Utbildningssystemet på Åland och AxQF

Landskapsregeringen har det övergripande utvecklingsansvaret för all undervisning på Åland medan förverkligandet verkställs av underställda myndigheter. I praktiken tillämpar landskapsregeringen ett liknande utbildningssystem som Finland men i betydligt mindre skala. Det åländska utbildningssystemet består av:

- Barnomsorg och förundervisning, de åländska kommunerna verkställer.
- Grundskoleutbildning, de åländska kommunerna verkställer och vissa kommuner har valt att samordna högstadiet genom kommunförbund.
- Gymnasieutbildning, allmänbildande eller yrkesinriktad med grundskola som grund. Ålands gymnasium ansvarar för gymnasieutbildningen som erbjuds vid Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium.
- Yrkeshögskoleutbildning (yrkeshögskoleexamen, YH och högre yrkeshögskoleexamen, högre YH) anordnas av Högskolan på Åland.
- Vuxenutbildning erbjuds på både gymnasial och högre nivå.

Barnomsorgen är inte relevant för denna rapport och kommer därför lämnas bort framöver.

Ålands referensram för kvalifikationer (AxQF) är ett verktyg för att placera en studiekvalifikation på en av åtta ramnivåer baserat på vilka läranderesultat den uppfyller. AxQF är viktigt för att både nationellt och internationellt kunna indikera vilken typ av kompetensnivå en examen ger. AxQF beskriver lokala läranderesultat för samtliga åtta EQF-nivåer även i de fall då det saknas motsvarande åländska kvalifikationer. Se bilaga 1 i slutet av denna rapport. Det är viktigt att samtliga åtta EQF-nivåer finns kopplade till AxQF så att det i framtiden går att utöka antalet kvalifikationer som ingår i AxQF.

En kvalifikations AxQF-nivå framkommer på examens- och/eller avgångsbetyg. De kvalifikationer som i dagsläget placeras in i AxQF är endast de **utbildningar som är åländsk behörighet samt är sådana kvalifikationer som leder till avgångsbetyg och/eller examen**. Rapporten bör uppdateras om förhållanden som anges i denna rapport förändras.

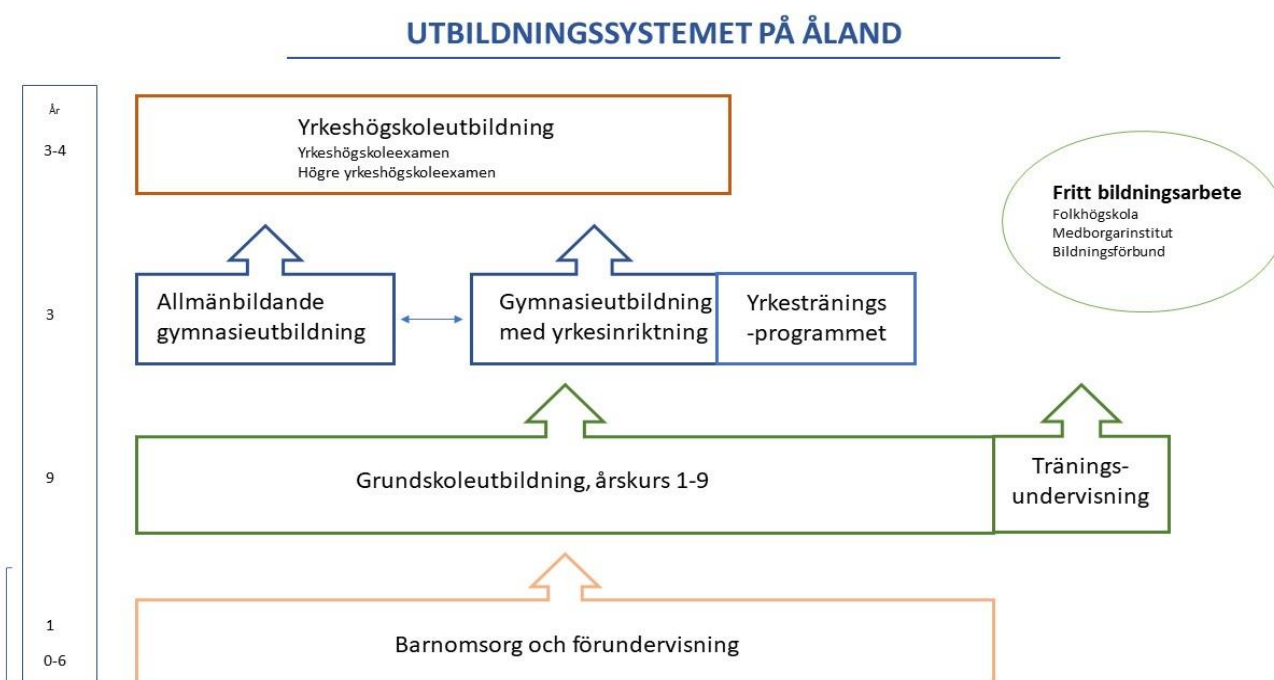
Den åländska referensramen innefattar alltså samtliga åländska utbildningssteg som leder till ett avgångsbetyg och/eller en examen. Detta innebär inte att det åländska utbildningsväsendet är begränsat till de kvalifikationer som framkommer i denna rapport. Det finns många typer av utbildning av varierande omfattning och funktion utöver de som nämns här, såsom förberedande utbildning före avslutad examen, vidareutbildning som kan relateras till behörighets- och kvalifikationskraven för ett visst yrke och kompetensmoduler som riktar sig

till innehavare av en examen. Dessa kvalifikationer lämpar sig inte nödvändigtvis för referensverket för kvalifikationer i dagsläget. När denna rapport är fastställd av behöriga organ kommer landskapsregeringen framtida AxQF-lagstiftning som reglerar vilka kvalifikationer som placeras på vilken AxQF-nivå.

Nivåerna i AxQF finns beskrivna i form av läranderesultat som ska ha uppnåtts för en viss nivå. Beskrivningarna är breda och generella för att kunna passa in på en mängd olika typer av kvalifikationer. De formulerade läranderesultaten som återfinns i bilaga 1 baserar sig på FiNQF eftersom Åland långt tillämpar samma system som i Finland. Arbetsgruppen som framtog FiNQF formulerade generella läranderesultat som är samstämmiga med verkligheten och EQFs läranderesultat. De olika kvalifikationernas placering på de olika AxQF-nivåerna baserar sig på de lärandemål som beskrivs i utbildningarnas respektive styrdokument samt motsvarande kvalifikationers placering i FiNQF.

Tabell 2 nedan illustrerar hur av Ålands landskapsregering styrda examina och kursplaner förhåller sig till varandra och beskriver hur en person kan gå vidare i sina studier.

Tabell 2. Utbildningssystemet på Åland

Närmare information om de olika utbildningsstegen som ingår i AxQF hittas nedan. Samtliga utbildningssteg som beskrivs i följande avsnitt är åländsk behörighet. De lagar och förordningar som reglerar dessa kvalifikationer anges i varje kapitel.

3.1 Grundskoleutbildning

Grundskolans lärokurs omfattar nio läsår och gäller generellt 7–16-åringar. Läroplikten gäller max tio år, för träningskoleelever elva år. Läroplikten innebär enligt 1 § del tre i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola en skyldighet för barnet att inhämta grundskolans

lärokurs. Barn kan antingen uppfylla läroplikten i en grundskola, i en ersättande grundskola eller genom hemundervisning. Grundskoleutbildningen föregås oftast av ett års förundervisning men denna är ej obligatorisk. I årskurs 1–6 undervisas eleverna huvudsakligen av en klasslärare och i årskurs 7–9 av ämneslärare. Undervisningen i grundskolan bedrivs i form av allmänundervisning, specialundervisning och träningsundervisning. En elev som har gått ut grundskolan och inte erhållit en studieplats inom utbildning på gymnasienivå har rätt till elevhandledning från sin tidigare grundskola under ett år efter att läroplikten har upphört.

I landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola fastställs målen för grundskoleutbildningen och läroämnena. Målsättningen med grundskolan är att ge en allmänbildande grundutbildning och ge eleven verktyg som främjar möjligheterna till livslångt lärande. Grundskolan ska i undervisning och övrig verksamhet ge alla elever likvärdiga möjligheter att inhämta och utveckla sådana kunskaper och färdigheter som behövs för en harmonisk och allsidig personlig utveckling. Verksamheten i grundskolan ska stå på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Grundskolan ska även främja de färdigheter och kunskaper som behövs för att leva miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart.

I grundskolan ges undervisning i läroämnen som dels är gemensamma för alla elever, dels valfria för den enskilda eleven. De gemensamma läroämnena är svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, biologi, geografi, kemi, fysik, omgivningskunskap, samhällskunskap, historia, religions- och livsåskådningskunskap, hälsokunskap, elevhandledning, hemkunskap, idrott, bildkonst, musik och slöjd. Utöver de gemensamma läroämnena svenska och engelska ska eleven under grundskoletiden ges möjlighet att välja minst två språk som valfria ämnen. Kommunen beslutar vilka av språken finska, franska, ryska, spanska och tyska som tillhandahålls som valfria ämnen. Kommunerna kan som valfritt läroämne erbjuda elever med ett annat hemspråk än svenska undervisning i elevens hemspråk, om hemspråksundervisningen utgör en förutsättning för elevens inläring av svenska språket.

Landskapsregeringen antar enligt landskapslag (2020:32) en läroplan för grundskolan och grundskoleutbildning för andra än läropliktiga. I läroplanen ska målen och innehållet fastställas för undervisningen och den övriga verksamheten i grundskolan. För att verkställa den av landskapsregeringen antagna läroplanen ska varje kommuns fullmäktige anta en utbildningsstadga och varje grundskola ska göra en arbetsplan för läsåret som baserar sig på läroplanen. Landskapsregeringen utfärdar närmare bestämmelser om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen ska godkännas av kommunen och skickas till landskapsregeringen för kännedom.

Enligt landskapslagen ska eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande få information om elevens framsteg i studierna och om elevens arbete, ansvar och samarbete. Elevens lärande, arbete, ansvar och samarbete ska bedömas mångsidigt. Syftet med elevbedömningen är att leda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar att bedöma sig själv. Närmare bestämmelser om fortlöpande bedömning av studieprestationerna och om framsteg i studierna utfärdas i en landskapsförordning.

I enlighet med landskapsförordning (2020:99) om barnomsorg och grundskola ska bedömningen av lärande och arbete alltid utgå från de mål och kunskapskriterier som fastställs

i läroplanen. Bedömningen av ansvar och samarbete ska grunda sig på kriterier formulerade i skolans trivselstadga. Bedömningen ska göras som verbal bedömning för eleverna i årskurserna 1–2 samt som tillägg till sifferbedömning för elever med anpassad lärokurs och i träningsundervisningen. Verbal bedömning kan även ges i alla årskurser som tillägg till sifferbetyg förutom vid slutbedömningen i avgångsbetyget. Vid sifferbedömning används skalan 4–10. Vitsordet 5 anger svaga, 6 försvarliga, 7 nöjaktiga, 8 goda, 9 berömliga samt 10 utmärkta kunskaper och färdigheter. En underkänd prestation anges med vitsordet 4.

I årskurserna 1–2 bedöms eleven verbalt. Omdömen om elevens kunskaper och utveckling inom olika läroämnen ska grunda sig på kriterier för goda kunskaper som finns formulerade i läroplanen. I årskurserna 3–9 bedöms elevens kunskaper och färdigheter med vitsorden 4–10. Elevens ansvar och samarbete bedöms verbalt vid sidan om skalan. För elever i grundskoleutbildning för andra än läropliktiga bedöms läskunnighetsskedet och inledningsskedet verbalt och slutskedet enligt skalan 4–10.

I läsårsbetyget ska en bedömning av elevens prestationer under hela läsåret framgå. Här anges även om eleven flyttas upp från årskursen eller stannar kvar på årskursen. I mellanbetyget framgår endast vilka kunskaper och färdigheter eleven visat under den perioden.

I årskurs 9 ges ett avgångsbetyg med en slutbedömning där både tidigare prestationer i årskurserna 7–9 och elevens kunskapsnivå vid slutskedet av lärokursen ska ligga som grund för slutvitsordet. En elev som avbryter studierna utan att ha inhämtat grundskolans hela lärokurs eller utan godkänt betyg i alla läroämnen får ett skiljebetyg. Landskapsregeringen beslutar om betygsformulär och om vilka uppgifter som ska antecknas i betygen.

AxQF-nivå:

Avgångsbetyg från grundskolan anses tillhöra nivå 2 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar grundskoleutbildningen är:

- Landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola
<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/202032>
- Landskapsförordning (2020:99) om barnomsorg och grundskola
<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/202099>

3.2 Yrkesträningsprogrammet

I landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning § 53 stadgas att för studerande med funktionsnedsättning kan ordnas undervisning och handledning i tränings syfte. Detta verkställs genom yrkesträningsprogrammet som agerar inom Ålands yrkesgymnasium.

Yrkesträningsprogrammet är en utbildning för personer som gått grundskolan med 11-årig läroplikt, men även andra har möjlighet att söka. Studierna omfattar 180 kompetenspoäng uppdelade på 3 år. Under utbildningen arbetar de studerande inom olika yrkesområden till exempel kök, underhållsarbete, kreativt skapande, textilvård och rengöring, trädgård och

utomhusmiljöer. Yrkesträningsprogrammet fungerar som ett yrkesförberedande program. Inom yrkesämnena är teorin till stor del integrerad i det praktiska arbetet.

I studierna inom yrkesträningsprogrammet ingår också gemensamma ämnen, såsom svenska och kommunikation, matematik, samhällskunskap, IKT, motion och fritid. Målsättningen efter studierna är att den studerande ska klara enkla arbetsuppgifter. Arbeta i daglig verksamhet inom specialomsorgen kan komma i fråga.

En elev som har avklarad yrkesträningsprogrammet får ett avgångsbetyg.

AxQF-nivå:

Avgångsbetyg från yrkesträningsprogrammet anses tillhöra nivå 2 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar yrkesträningsprogrammet är:

Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201113>

3.3 Allmänbildande gymnasieutbildning

Gymnasieutbildning och annan utbildning på gymnasienivå ordnas av myndigheten Ålands gymnasium i skolorna Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium. Landskapsregeringen är huvudman för utbildningen vid Ålands gymnasium.

Med grundskolan som grund förbereder den allmänbildande gymnasieutbildningen de studerande för studentexamen, högskolestudier samt andra på gymnasieutbildning baserade studier. Landskapsregeringen utfärdar i landskapsförordning (2011:75) bestämmelser om den allmänbildande gymnasieutbildningens innehåll och omfattning. Den generella målsättningen för all gymnasieutbildning är att de studerande ska ges kunskaper och färdigheter som de behöver för fortsatta studier eller för att självständigt utöva ett yrke. Utbildningen ska främja entreprenörskap, social och kommunikativ kompetens, samarbetsförmåga samt ett livslångt lärande.

Enligt landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning ska landskapsregeringen besluta om läroplansgrunder för gymnasieutbildningen och annan utbildning på gymnasienivå. I läroplansgrunderna fastställs de övergripande målen för utbildningen och den underliggande kunskapssynen beskrivs. I läroplansgrunderna fastställs även bestämmelser om vilka läroämnen är och grunderna för de olika läroämnena, fördelning av undervisningstid mellan olika ämnen och ämnesgrupper samt om bedömning av studerandes prestationer. Utgående från läroplansgrunderna ska skolans ansvariga förvaltningsorgan anta läroplaner för den allmänbildande utbildningen.

I läroplansgrunderna konstateras att en studerandes framsteg och studieresultat ska bedömas mångsidigt och kvalitativt i relation till de fastställda mål som preciseras i läroplansgrunder och läroplan. En studerande ges vitsord för enskilda läroavsnitt samt hela ämneslärokurser. Obligatoriska och nationella valfria studier ska bedömas med vitsord i skala 4–10. Övriga valfria

studier kan bedömas antingen med siffror eller med en anteckning om avlagda studier (A = avlagd, U = underkänd). Skolan ska i läroplanen definiera vilka studier som inte bedöms med siffervitsord.

Den allmänbildande gymnasieutbildningen för unga ska omfatta 150 studiepoäng, varvid en studiepoäng i medeltal omfattar 14 timmar och 15 minuter undervisning. Allmänbildande gymnasieutbildning motsvarar tre års heltidsstudier som ska slutföras senast inom fyra år. I slutet av gymnasieutbildningen avlägger den studerande studentexamen som används för att bedöma om den studerande har förvärvat de kunskaper och färdigheter som motsvarar läroplanen för gymnasiet och uppnått tillräcklig mognad.

Studentexamen är ett riksomfattande prov som avläggs två gånger om året. Landskapsregeringen kan antingen för tre år i sänder tillsätta en examensnämnd med uppgift att leda, ordna och genomföra studentexamen eller så kan landskapsregeringen via överenskommelseförordning med Finland stadga att förvaltningen kring studentexamen ska skötas av studentexamensnämnden som är ett separat nationellt organ som lyder under undervisnings- och kulturministeriet. För närvarande sköts förvaltningen kring studentexamen av studentexamensnämnden via överenskommelseförordning (ÅFS 2021:147).

I studentexamen ingår minst fem studentexamensprov. Den studerande ska avlägga prov i svenska och litteratur. Sedan ska man ytterligare välja tre prov av en grupp som består av provet i finska, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i ett realämne. Studeranden väljer i vilket ämne han eller hon avlägger det femte provet. Utöver dessa prov kan den studerande delta i ett eller flera extra prov.

Den allmänbildande gymnasieutbildningens lärokurs och studentexamen förbereder den studerande för fortsatta studier. Studerande som avlagt hela lärokursen får gymnasieexamensbetyg utfärdat av gymnasiet. Studerande som avlagt studentexamen får ett studentexamensbetyg som beviljas av studentexamensnämnden. Genom att avlägga både gymnasiet och studentexamen ger den studerande allmän behörighet att söka till universitet eller yrkeshögskolor.

AxQF-nivå

Gymnasie- och studentexamen anses höra till nivå 4 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar gymnasieutbildningen är:

Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201113>

Landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201175>

Republikens presidents förordning (2021:147) om ordnandet av studentexamen på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/2021147>

3.4 Gymnasieutbildning med yrkesinriktning

Den grundläggande yrkesutbildningen ordnas inom olika utbildningsprogram vid Ålands yrkesgymnasium. Gymnasieutbildning med yrkesinriktning ska med grundskolan som grund förbereda den studerande för att självständigt utöva ett yrke eller att fortsätta med högskolestudier. Gymnasieutbildning med yrkesinriktning motsvarar tre års heltidsstudier som ska slutföras senast inom fyra år. Utbildningen ordnas i form av utbildningsprogram. I gymnasieutbildning med yrkesinriktning ingår schemalagd undervisning, lärande i arbete (LIA) och eget självständiga arbete.

Landskapsregeringen utfärdar i landskapsförordning bestämmelser om gymnasieutbildning med yrkesinriktning innehåll och omfattning samt om examensbenämningar för gymnasieexamina med yrkesinriktning. Enligt landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning är den grundläggande yrkesutbildningen indelad i examensdelar. En yrkesinriktad gymnasieexamen innehåller yrkesinriktade examensdelar och gemensamma examensdelar. I en examen eller ett kompetensområde inom examen ska ingå minst en obligatorisk yrkesinriktad examensdel och minst en valbar yrkesinriktad examensdel. I alla yrkesinriktade examensdelar ingår också lärande i arbete. De gemensamma examensdelarna i en yrkesinriktad gymnasieexamen består av följande delar; kunnande i kommunikation och interaktion, kunnande i matematik och naturvetenskap samt kunnande om samhälle och arbetsliv. Inom den grundläggande yrkesutbildningen ordnas yrkesämnesstudier för gymnasieexamen med yrkesinriktning med de utbildningsprogram samt examensbenämningar som anges i förordning. För närvarande kan studerande ta gymnasieexamen i affärsverksamhet, informations- och kommunikationsteknik, maskin- och produktionsteknik, fordonsbranschen, el- och automationsbranschen, byggnadsbranschen, husteknik, pedagogisk verksamhet och handledning, social- och hälsovårdsbranschen, restaurang- och cateringbranschen, hår- och skönhetsbranschen, sjöfart samt rengörings- och fastighetservicebranschen. De flesta utbildningsprogram har ett flertal olika kompetensområden vilket innebär att studerande inom samma utbildningsprogram kan få olika titlar beroende på studiernas inriktning.

Omfattningen för alla yrkesutbildningar anges i kompetenspoäng (kp). En kompetenspoäng innebär cirka 15 timmars undervisning. En treårig grundläggande yrkesutbildning omfattar 180 kp, vilket innebär 3 år heltidsstudier. Systemet med kompetenspoäng följer de rekommendationer som kommer till uttryck i Europaparlamentets och rådets rekommendation om inrättande av ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET), 2009/C 155/02. Grundläggande yrkesutbildning ska omfatta tillräcklig undervisningstid för att en studerande ska kunna uppnå målen för examensdelar och examen. I riket gällande examensbenämningar för gymnasieutbildning med yrkesinriktning är tillämpliga i landskapet, om inte annat särskilt stadgas om examensbenämningar i landskapsförordning.

Alla yrkesprogram erbjuder även en högskoleförberedande utbildningshelhet (HUTH) med undantag av programmet inom social- och hälsoområdet och sjöfartsprogrammet. Utbildningshelheten omfattar 60 studiepoäng/30 kurser. Läroämnena som ingår i HUTH är svenska, engelska, matematik, samhällskunskap, fysik, kemi och geografi. Samtliga kurser följer

Ålands lyceums läroplan och ersätter delar av de gemensamma och valbara examensdelarna inom yrkesprogrammen. Alla som läser HUTH kan välja att avlägga studentexamen.

Landskapsregeringen antar på samma sätt som för den allmänbildande gymnasieutbildningen läroplansgrunder och utgående från dessa ska skolans ansvariga förvaltningsorgan anta läroplaner för enskilda utbildningsprogram inom den grundläggande yrkesutbildningen. Landskapsregeringen följer de ikraftvarande grunder för yrkesinriktade grundexamina som finns i eGrunder, det vill säga de finländska grunderna för läroplaner, examina och utbildningar.

I läroplansgrunderna konstateras att bedömningen syftar till att leda och stimulera studerande i deras studier. Bedömningen har som mål att handleda, motivera och uppmuntra studerande att nå sina mål och stöda studerande så att de utvecklar en positiv jaguppfattning och växer som yrkesmänniskor. Godkänt kunnande i yrkesinriktade examensdelar, både de obligatoriska och valbara ska bedömas med vitsord i skala 1 - 5. Gemensamma examensdelar bedöms med godkänd/underkänd.

Då en studerande har slutfört sin gymnasieutbildning med yrkesinriktning i enlighet med i läroplanen fastställda mål erhåller den studerande en gymnasieexamen med yrkesinriktning. I gymnasieexamen med yrkesinriktning ingår ett gymnasieexamensbetyg som utfärdas av Ålands yrkesgymnasium.

AxQF-nivå

Gymnasieutbildning med yrkesinriktning refereras på nivå 4 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar gymnasieexamen med yrkesinriktning är:

Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201113>

Landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201175>

Republikens presidents förordning (2018:37) om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning som ges på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201837>

Republikens presidents förordning (2005:37) om yrkesutbildning inom social- och hälsovård i landskapet Åland <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/law/afs2005-nr37.pdf>

Landskapslag (1998:59) om läroavtalsutbildning <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/law/afs1998-nr59.pdf>

Landskapsförordning (2011:76) om läroavtalsutbildning <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/law/afs2011-nr76.pdf>

3.5 Yrkes- och specialyrkesexamen

Enligt Landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning kan landskapsregeringen fatta beslut om att anordna utbildning som leder till yrkesexamen och specialyrkesexamen. Examensgivande utbildningar i form av yrkesexamen och specialyrkesexamen ordnas vid Ålands yrkesgymnasium. Vissa utbildningar är vidareutbildningar eller påbyggnadsutbildningar som kräver en gymnasieexamen i grunden.

Enligt landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning är det landskapsregeringen som beslutar om grunder för antagning av studerande till all utbildning som ges med stöd av denna lag, efter samråd med berörda skolor och instanser. I nu gällande grunder för antagning till yrkesutbildningar på gymnasienivå för vuxna (ÅLR 2023/2341) stadgas antagningskriterier för yrkes- och specialyrkesexamen. Behörig att ansöka om en studieplats på en utbildning som leder till en yrkesexamen är en sökande som har slutfört grundskolans lärokurs och erhållit avgångsbetyg, motsvarande lärokurs eller slutskedet inom grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga och erhållit avgångsbetyg eller betyg över särskild examen, samt examensbetyg från en gymnasie-/grundexamen + 1 år arbetserfarenhet inom branschen alternativt minst 3 års arbetserfarenhet inom branschen. Behörig att söka om en studieplats på en utbildning som leder till en specialyrkesexamen är en sökande som har slutfört grundskolans lärokurs och erhållit avgångsbetyg eller motsvarande, samt examensbetyg från en gymnasie-/grundexamen eller lämplig yrkesexamen och minst 5 års arbetserfarenhet inom branschen. En person som saknar avgångsbetyg, har ett skiljebetyg eller har ett ofullständigt betyg från ett annat nordiskt land (till exempel saknar godkänt vitsord i 16 (12 för andra än läropliktiga) ämnen på sitt slutbetyg) kan ansöka om studieplats till utbildning som leder till en hel gymnasie-, grund- eller yrkesexamen via ett prövningsförfarande.

I en yrkesexamen visar den studerande sådan yrkesskicklighet i enlighet med arbetslivets behov som är djupare än den som krävs i en gymnasieutbildning med yrkesinriktning eller som gäller mer avgränsade arbetsuppgifter. Omfattningen av yrkesexamen kan vara 120, 150 eller 180 kompetenspoäng och studierna består oftast av främst yrkesinriktade examensdelar. Då yrkesexamen anordnas på Åland följer utbildningsanordnaren i regel de ikraftvarande riktlinjer som finns i eGrunder, det vill säga de finländska grunderna för läroplaner, examina och utbildningar. Trots en fördjupad kunskap anses en yrkesexamen höra till motsvarande AxQF-nivå som den grundläggande yrkesutbildningen baserat på lärandemålen.

I en specialyrkesexamen ska den studerande visa att hen har sådan yrkesskicklighet i enlighet med arbetslivets behov som innefattar djupare yrkeskunskaper än de som krävs för yrkesexamen eller innefattar mångprofessionellt kunnande. Omfattningen av specialyrkesexamen kan vara 160, 180 eller 210 kompetenspoäng. Då specialyrkesexamen anordnas på Åland följer utbildningsanordnaren i regel de ikraftvarande riktlinjer som finns i eGrunder.

De läranderesultat som specialyrkesexamina ger skiljer sig från de resultat som yrkesinriktad gymnasieexamen och yrkesexamina ger. Specialyrkesexamina anger att den studerande behärskar de mest krävande uppgifterna som kräver specialkompetens inom området. Denna specialkompetens skiljer sig från grundläggande yrkesutbildning och motsvarar mer de läranderesultat som ingår i nivå 5 i AxQF.

Yrkesinriktade examina, yrkesexamina och specialyrkesexamina ger allmän behörighet att söka till universitet och yrkeshögskolor. De akademiska och yrkesmässiga rättigheter som kvalifikationen ger är desamma oavsett hur kvalifikationen slutförs.

AxQF-nivå

Yrkesexamen refereras på nivå 4 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Specialyrkesexamina refereras på nivå 5 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar yrkes- och specialyrkesexamen är:

Landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201175>

Lag om yrkesutbildning (11.8.2017/531)
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170531>

3.6 Högskoleutbildning

Ålands högskolesystem består av en yrkeshögskola (Högskolan på Åland) som i huvudsak erbjuder yrkeshögskoleexamina (YH) samt högre yrkeshögskoleexamen. En yrkeshögskoleexamen ger rätt att söka vidare till studier för högre yrkeshögskoleexamen.

Ålands landskapsregering är Högskolan på Ålands ägare och huvudman. Landskapet styr yrkeshögskolan genom ett utbildningsavtal som gäller för tre år åt gången. Utbildningsavtalet definierar bland annat Högskolan på Ålands uppdrag, verksamheten, finansiering, prioriteringar och långsiktiga mål.

Enligt landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland ska högskoleutbildningen med gymnasialstadiet utbildningen som grund och utgående från arbetslivets krav och samhällets behov ge den studerande fördjupade kunskaper av hög kvalitet. Högskoleutbildningen ska även ge den studerande förmåga till självständig och kritisk bedömning och självständig problemlösning, ge den studerande beredskap att möta förändringar i arbetslivet samt utveckla förmågan och intresset att följa kunskapsutvecklingen. Utbildningen skall allsidigt utveckla de studerandes kommunikativa och sociala kompetens.

Genom landskapsförordning (2002:87) om Högskolan på Åland utfärdas bestämmelser om de yrkeshögskoleexamina som kan avläggas vid Högskolan på Åland, benämningarna på examina och omfattningen av examina. I dagsläget kan studerande avlägga yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi (tradenom YH), turism och kosthåll (restonom YH), social- och hälsovård (sjukskötare YH), informationsteknik (ingenjör YH), sjöfart (sjökaptan eller ingenjör YH), teknik (ingenjör YH) samt högre yrkeshögskoleexamen i teknik (ingenjör högre YH).

Närmare bestämmelser om examina, utbildningsprogram, utbildningsplaner, deltagande i undervisning, bedömning av studierna, tillgodoräknande av andra studier och praktik regleras i yrkeshögskolans examensordning. Examensordningen antas av yrkeshögskolans styrelse.

Yrkehögskolans styrelse antar även utbildningsplaner för samtliga program. I utbildningsplanen hänvisas det till relevanta kompetensområden.

Som underlag för bedömningen av studieprestationer utfärdar högskolans styrelse bedömningsanvisningar. Enligt Högskolan på Ålands bedömningsanvisningar består vitsordsskalan av omdömena Utmärkta insikter (5), Goda insikter (3–4) eller Tillfredsställande insikter (1–2) för godkända prestationer. För icke godkända prestationer antecknas Underkända insikter (0). Vissa kurser kan även bedömas enbart med omdömet Godkänd/Underkänd. Av kursbeskrivningen och studiekortet bör framgå vilken bedömning som gäller. Till samtliga kursbeskrivningar bifogas kompetens- och bedömningsmatriser för vitsorden 1, 3 och 5.

Omfattningen av en yrkehögskoleexamen vid Högskolan på Åland är minst 210 och högst 270 studiepoäng. En studiepoäng i högre utbildning motsvarar 27 timmars veckoarbete. Utbildningen omfattar grundstudier, yrkesstudier, valfria studier, praktik och lärdomsprov. Utbildningen skall ordnas så att en heltidsstuderande kan slutföra sina studier inom den tid som motsvarar utbildningens omfattning. Studiernas omfattning anges enligt ett poängsystem där ett läsårs heltidsstudier motsvarar 60 studiepoäng, vilket under ett läsårs normalt omfattar en arbetsinsats på 1 600 timmar. En högre yrkehögskoleexamen är minst 60 och högst 120 studiepoäng och förutsätter en yrkehögskoleexamen som grund samt två års relevant arbetserfarenhet.

En studerande som uppfyller kraven för en högskoleexamen får ett examensbetyg över avlagd examen samt ett diploma supplement. En studerande har även rätt att få intyg över utförda studieprestationer. Examensbetyg och intyg utfärdas av Högskolan på Åland. De examina som utfärdas är jämställda med motsvarande yrkehögskoleexamina i Finland.

Öppna högskolan ordnar universitets- och högskolekurser med fokus på kontinuerligt lärande, fortbildningar, seminarier och öppna föreläsningar för allmänheten och särskilda målgrupper. Verksamheten är öppen kursverksamhet och därmed ställs inga formella krav för att få delta. Öppna högskolan kan också anlitas för kompetensutveckling på arbetsplatser. Exempelvis anordnar öppna högskolan certifieringskurser inom sjöfart. Öppna högskolan erbjuder även hela specialiseringsutbildningar till personer med yrkehögskoleexamen som grund. Specialiseringsutbildningarna är minst 30sp och ordnas i samarbete med andra högskolor, dessa leder till formellt behörighetshöjande examina och beställs av landskapsregeringen.

AxQF-nivå

Yrkehögskoleexamina (YH) anses höra till nivå 6 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Högre yrkehögskoleexamina (högre YH) anses höra till nivå 7 i AxQF baserat på de läranderesultat som fastställs för nivån i AxQF. Se bilaga 1.

Den lagstiftning som reglerar högskoleutbildning är:

Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/200281>

Landskapsförordning (2002:87) om Högskolan på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/200287>

Republikens presidents förordning (2021:167) om yrkeshögskoleexamina avlagda på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/2021167>

Republikens presidents förordning (2018:37) om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning som ges på Åland <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201837>

3.7 Sammanfattning av kvalifikationer i AxQF

Ovan beskrivs kort de olika utbildningsstadierna och vad som styr deras verksamhet och lärandemål. AxQF:s läranderesultat för de olika utbildningsnivåerna hittas i bilaga 1. Det är även viktigt att komma ihåg att de utbildningsnivåer som beskrivs ovan inte utgör all utbildningsverksamhet på Åland utan endast de som är relevanta inom spannet för AxQF.

De kvalifikationer som återfinns i AxQF är de som listas ovan och som i dagsläget leder till examina som Åland på grund av självstyrelsen har möjlighet att reglera. I framtiden kan AxQF utvecklas för att även innefatta kvalifikationer och meriter som inte leder till examina, exempelvis enskilda kurser och påbyggnadsutbildningar.

De åländska utbildningarna följer oftast den modell som finns i övriga Finland, speciellt vad gäller gymnasie- och högskoleutbildning. Detta möjliggör att landskapet kan nyttja samma myndigheter för kvalitetsgranskning, digitala lösningar samt hitta en samstämmighet på olika utbildningsnivåer i hela Finland.

Det finns inte en existerande utbildning på samtliga kvalifikationsnivåer i AxQF. Dessa idag outnyttjade nivåer finns med i AxQF så att landskapsregeringen i framtiden ska ha möjlighet att placera utbildningar på de nivåer där de passar bäst.

4. AxQFs uppfyllande av kriterium för att få tillämpa EQF

I rådets rekommendation om den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (2017/C 189/03) uppmanas medlemsstaterna att använda EQF som en referens för NQF för att underlätta jämförelse mellan alla kvalifikationstyper och -nivåer i unionen. För att göra detta enhetligt nationer emellan innefattar rekommendationen ett antal bilagor som lägger grunderna för ibruktagandet av NQF. Nedan listas hur AxQF uppfyller de tio kriterier som listas i bilaga III till rådets rekommendation.

4.1 Kriterium 1: Nationella myndigheters ansvar och rättsliga behörighet

"Ansvarsområden och/eller rättslig behörighet för alla berörda nationella organ som deltar i hänvisningsprocessen fastställs tydligt och offentliggörs av de behöriga myndigheterna." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) stadgar behörighetsfördelningen mellan Finland och Åland. Enligt 18 § utgör undervisning åländsk behörighet med de undantag som redogörs för i kapitel 2 i denna rapport.

I enlighet med landskapsförordningen (2022:65) om landskapsregeringens allmänna förvaltning är det utbildningsbyrån under utbildnings- och kulturavdelningen vid Ålands landskapsregering som ansvarar för handläggning av utbildningsärenden. Detta innebär i förlängning att landskapsregeringen är ansvarig myndighet för AxQF och vidareutvecklingen av detta ramverk.

Enligt lag har landskapsregeringen utvecklingsansvar för undervisningen på Åland. Landskapsregeringen har genom remissförfarande till samtliga utbildningsanordnare och övriga intressenter involverat de parter som i praktiken förverkligar utbildning på Åland i AxQF:s utformning i ett så tidigt skede som möjligt.

I enlighet med landskapslag (1971:42) om Ålands landskapsregering (2008/11) § 10b punkt 3 och 5 antas rapporten av landskapsregeringen genom pleniföredragning.

4.2 Kriterium 2: Kopplingar mellan referensramarnas nivåbeskrivningar

"Det finns en tydlig och konkret koppling mellan kvalifikationsnivåerna i de nationella referensramarna och systemen för kvalifikationer och nivådeskriptorerna i den europeiska referensramen för kvalifikationer." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Finlands och Ålands utbildningssystem är från ett helhetsperspektiv överensstämmande. I hänvisningsrapporten till FiNQF konstaterades att åtta nivåer motsvarar Finlands utbildningssystem väl, särskilt när studier och studiehelheter som inte leder till examen inte beaktas. Detta stämmer även in på det åländska systemet och det kan konstateras att nivåbeskrivningarna i EQF är generella och gäller kvalifikationer med olika inriktning och funktioner. Att anta en ram med åtta nivåer som lokal referensram för kvalifikationer är därför både praktiskt och ett lämpligt sätt att beskriva Ålands utbildningssystem och kvalifikationer i förhållande till EQF.

Nivåbeskrivningarna i AxQF modellerades utgående från FiNQFs tolkning av EQF-nivåerna, eftersom de är väl lämpade för att beskriva läranderesultaten av lokala kvalifikationer. Skillnaden mellan FiNQFs och AxQFs nivåbeskrivningar är i huvudsak att den åländska referensramen inte kräver kunskaper inom det andra inhemska språket eftersom landskapet Åland är enspråkigt svenskt.

I AxQF skrivs läranderesultaten inte in under rubrikerna kunskap, färdigheter, ansvar och självständighet på samma sätt som i EQF (se bilaga 1 och tabell 3). Läranderesultat inom kunskap, färdigheter, ansvar och självständighet prioriteras i AxQF men läranderesultaten är inte uppdelade enligt dessa rubriker på samma sätt som i EQF. Detta eftersom begreppen går in i varandra och landskapsregeringen anser att en helhetssyn kring läranderesultaten är lämpligare för att beskriva läranderesultaten på Åland.

Formuleringen av läranderesultaten i AxQF är generella. Detta beror på att nivåbeskrivningarna behöver vara lämpliga för olika typer av kvalifikationer som placeras på samma nivå i ramen. AxQF-nivåbeskrivningar är utformade så att de underlättar referens av

kvalifikationer med olika inriktningar, både akademiskt och professionellt inriktade kvalifikationer, till samma nivå i kvalifikationsramen. Till exempel omfattar AxQF nivå 4 både allmänbildande gymnasieutbildning och grundläggande yrkesutbildning.

På alla nivåer i AxQF är beskrivningarna över läranderesultat generella och principen om mest lämpad tillhörighet tillämpas när kvalifikationer placeras på AxQF-nivåerna. Placeringen av AxQF-nivåer bestäms av kvalifikationernas läranderesultat. En examen kan innehålla element som passar en annan nivå bättre än den som kvalifikationen refereras till. Kvalifikationer eller kompetensmoduler placerade på samma nivå i AxQF kan fokusera på olika dimensioner av lärande, och kvalifikationer på samma nivå kan skilja sig från varandra.

För att förtydliga hur AxQF kopplas till EQF tas nivå 2 i AxQF och EQF som exempel. Se tabell tre nedan. Tabellen beskriver kopplingen mellan nivå, EQFs och AxQFs läranderesultat samt existerande kvalifikationsmöjligheter på Åland. Hur samtliga åtta kvalifikationsnivåer förhåller sig till varandra syns i bilaga 1 i slutet av denna rapport.

Tabell 3. Tydliggörande av hur bilaga 1 och AxQF ska läsas och tolkas.

Nivå	EQF läranderesultat	AxQF läranderesultat	Kvalifikationer på Åland
2	<p><i>Kunskap:</i> Grundläggande faktabaserad kunskap inom ett arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Färdigheter:</i> Grundläggande kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att använda relevant information för att utföra uppgifter och lösa rutinmässiga problem med hjälp av enkla regler och verktyg.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Arbetar eller studerar under övervakning, med viss självständighet.</p>	<p>Har de mångsidiga allmänna kunskaper och kognitiva och praktiska grundläggande färdigheter som behövs för att använda relevant information till att utföra uppgifter och lösa problem. Följer regler och använder mångsidiga redskap och verktyg i en övervakad miljö som kräver självständighet.</p> <p>Tar ansvar och agerar självständigt.</p> <p>Tar ansvar för sitt lärande. Har förmåga till livslångt lärande. Kan agera i en bekant studie- och arbetsgemenskap. Kommunicerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer text på svenska. Har förmåga att interagera på minst ett främmande språk.</p>	<p>Grundskoleutbildning (åk 1–9)</p> <p>Yrkesträningsexamina</p>

I tabellen ovan framkommer att både EQF och AxQF påtalar liknande resultat efter avklarad kvalifikation. Det vill säga att en person som avklarat kvalifikationsnivå två, exempelvis grundläggande utbildning, ska besitta grundläggande kunskap, ha förmåga att hantera kunskapen samt kunna lösa problem inom en kontrollerad miljö. I AxQF/FinQF sätts aningen större tonvikt vid just livslångt lärande och eget ansvar.

Nivåernas läranderesultat är avsiktligt breda och generella för att kunna beskriva ett flertal olika kvalifikationer. En mer detaljerad beskrivning av de enskilda kvalifikationernas lärandemål ges i läroplanerna, behörighetskraven, programbeskrivningarna inom högre utbildning och andra jämförbara dokument, såsom tillägg till examensbevis och utbildningsbevis.

De läranderesultat som beskrivs på nivå 1, 3 och 8 i AxQF är mindre specifika jämfört med till exempel nivå 2 och 4 - det beror på att det för närvarande inte finns några kvalifikationer på Åland som refereras till på nivå 1, 3 och 8. Dessa nivåbeskrivningar kan preciseras vid behov, detsamma gäller naturligtvis de andra nivåerna.

4.3 Kriterium 3: Läranderesultat som grund för ramverket

"De nationella referensramarna eller systemen för kvalifikationer och deras kvalifikationer bygger på principen och målet läranderesultat och är kopplade till systemen för validering av icke-formellt och informellt lärande och om lämpligt till meritssystem." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

På Åland talas främst om lärandemål i samband med bedömningskriterier. Lärandemål beskriver vad en studerande förväntas uppnå efter avklarad kurs och examen. Lärandemålen utgör grunden vid bedömning och säkerställer att de generella läranderesultaten som anges i bilaga 1 uppnås.

Övergripande målsättningar med de olika utbildningsstadierna framgår ur lagstiftning. Specifika lärandemål för de olika utbildningsnivåerna framkommer ut läroplaner, läroplansgrunder och/eller programbeskrivningar. För samtliga utbildningsnivåer finns formulerade bedömningsanvisningar som beskriver hur bedömningen ska gå till och vad den baserar sig på.

För grundskolan antar landskapsregeringen en läroplan med lärandemål och nyckelkompetenser som beskriver vad en studerande förväntas kunna efter avklarad årskurs och examen. Det är skolornas ansvar att förverkliga de övergripande lärandemålen i sin verksamhet så att målsättningarna uppfylls. Bedömningen av huruvida var och en uppnått lärandemålen mäts mångsidigt genom att kartlägga både den studerandes kunnande, arbete, ansvar och samarbete.

För gymnasieutbildningen antar landskapsregeringen läroplansgrunder med övergripande lärandemål både för allmänbildande och yrkesinriktad gymnasieutbildning. Gymnasieskolorna antar läroplaner som överensstämmer med läroplansgrunderna och arbetslivets förväntningar. I läroplanerna anges allmänna mål för lärandet samt lärandemål inom de specifika ämnena och kurserna. Gymnasieutbildningen på Åland utgår långt från övriga Finlands grunder för läroplaner och examina.

Högskolan på Ålands programutbud och omfattning regleras genom förordning. Högskolan på Ålands styrelse antar utbildningsplaner med definierade lärandemål för respektive program. Enligt republikens presidents förordning (2021:167) om yrkeshögskoleexamen avlagda på Åland är en yrkeshögskoleexamen avlagd vid Högskolan på Åland likvärdig motsvarande examen från övriga Finland.

De åländska kvalifikationernas lärandemål har jämförts med EQFs och AxQFs läranderesultat och placerats där de bäst överensstämmer med varandra. Även om principen är att kvalifikationer placeras som enheter, är placeringen av kvalifikationer på olika nivåer i ramen inte bunden av nivån på utbildningsstadiet som kvalifikationen representerar. Placeringen av en kvalifikation bestäms alltid på basis av läranderesultatet samt var Finland placerat motsvarande kvalifikationer i FINQF. Detta möjliggör olika placering av kvalifikationer som i det nationella utbildningssystemet representerar samma utbildningsnivå.

AxQF är inte ett poängbaserat system. Även om studiepoäng ofta tilldelas kvalifikationer är läranderesultat snarare än poäng grunden för placering av kvalifikationer. Att skapa en ram baserad på kompetens- och studiepoäng skulle kräva en översyn av det befintliga examenssystemet, eftersom det för närvarande finns olika poängsystem som används på olika utbildningsnivåer. AxQF omfattar också examina som inte mäts i studiepoäng, såsom avgångsbetyg från grundskolan. Dessutom kan mängden poäng som krävs av kvalifikationer som placeras på samma nivå i AxQF variera, till exempel varierar det nödvändiga antalet poäng för kvalifikationer som refereras på nivå 6 från 210 till 270 ECTS-poäng.

AxQF kommer även kunna användas vid validerande av kunnande. Validering sker utgående från det kunnande som en person förvärvat genom formellt, icke-formellt eller informellt lärande. Vid validering bedöms en 1) studerandes kunnande i förhållande till läroplanens krav eller en 2) validands kunnande i förhållande till fastställda bedömningsgrunder som gäller för att utöva ett visst yrke. Det sker genom en 1) formell bedömning av en persons kunnande, 2) examinering vid ett valideringstillfälle, eller med en 3) certifiering där en persons kunnande bedöms helt eller till vissa delar överensstämma med gällande läroplanskrav, eller med fastställda bedömningsgrunder som gäller för att utöva ett visst yrke.

Bestämmelser om validering av tidigare förvärvat kunnande stadgas i landskapslag (2011:13) och landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning i enlighet med rådets rekommendation (2012/C 398/01) om validering av icke-formellt och informellt lärande. Landskapsregeringen kan även fatta beslut om jämställande av högskolestudier i enlighet med landskapslag (2017:23) om jämställande av högskolestudier samt fatta beslut om erkännande av yrkeskvalifikationer i enlighet med landskapslag (2017:22) om erkännande av yrkeskvalifikationer i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU.

4.4 Kriterium 4: Öppenhet kring inkludering och placering av kvalifikationer i AxQF

"Förfarandena för att inkludera kvalifikationer i de nationella referensramarna för kvalifikationer eller för att beskriva kvalifikationernas placering i det nationella kvalifikationssystemet är tydliga." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Landskapsregeringen har framtagit hänvisningsrapporten till den lokala referensramen för kvalifikationer och kommer efter rapportens framställande framta tillhörande lagstiftning. Landskapsregeringen har definierat vilka nivåer åländska examina ska placeras inom ramarna. De kvalifikationer som tagits med i AxQF är de utbildningar som är åländsk behörighet samt är sådana kvalifikationer som leder till avgångsbetyg och/eller examen. En utbildnings placering på AxQF nivåer beror på vilka läranderesultat utbildningen uppfyller och vad för kompetens utexaminerade studeranden förväntas ha. Landskapsregeringen ansvarar för att den åländska referensramen för kvalifikationer upprätthålls, uppdateras och utvecklas. Då ett behov av att utöka de kvalifikationer som ingår i AxQF uppdragas kommer landskapsregeringen framta instruktioner för hur processen ska gå till.

För att garantera öppenhet i processen kring AxQF skickas landskapsregeringens förslag till hänvisningsrapport på remissrunda till berörda myndigheter och aktörer på och utanför Åland den 10.11.2023. De parter som får remissen är samtliga åländska utbildningsanordnare, NCU, internationella experter (se kapitel 4.6), Finlands undervisnings- och kulturministerium, de finländska kontaktpunkterna för EQF och BFUG samt ett antal övriga intressenter. Efter remissrundan görs eventuella justeringar baserat på inkomna synpunkter innan rapporten lyfts till landskapsregeringen för godkännande och slutligen sänds till kommissionens rådgivande organ EQF AG för feedback.

Sammanfattningsvis är AxQF ett verktyg för att placera kvalifikationer på en av åtta ramnivåer baserat på vilka läranderesultat de uppfyller för att både nationellt och internationellt indikera vilken typ av kompetensnivå en examen ger. Alla examina som ingår i AxQF har granskats av landskapsregeringen vid utarbetandet av den åländska referensramen för kvalifikationer. Landskapsregeringen har granskat att läranderesultaten inom de olika AxQF-nivåerna är i linje med de lärandemål som framkommer ur skolornas styrdokument som utgör grunden för bedömningen av läranderesultat.

4.5 Kriterium 5 & 6: Kvalitetssäkring och kvalitetssäkringsorganens deltagande

"De nationella kvalitetssäkringssystemen för utbildning avser de nationella referensramarna eller systemen för kvalifikationer och är förenliga med de principer för kvalitetssäkring som fastställs i bilaga IV till denna rekommendation." & "Hänvisningsprocessen ska inbegripa ett godkännande från det behöriga kvalitetssäkringsorganet som visar att hänvisningsrapporten överensstämmer med gällande nationella överenskommelser, bestämmelser och rutiner för kvalitetssäkring." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Alla kvalifikationer motsvarande en nivå inom den europeiska referensramen för kvalifikationer bör enligt rådet kvalitetssäkras så att förtroendet för deras kvalitet och nivå ökas. I överensstämmelse med nationella förhållanden och med beaktande av skillnader mellan olika sektorer bör kvalitetssäkring av kvalifikationer motsvarande en nivå inom den

europiska referensramen för kvalifikationer uppfylla ett antal villkor som listas i bilaga 4 till rådets rekommendation. Det nämns bland annat att en giltig och tillförlitlig bedömning enligt överenskomna och tydliga läranderesultat baserade på standarder bör säkerställas och certifieringsprocessen omfattas, att system och förfaranden för återkoppling för kontinuerliga förbättringar bör ingå, att alla berörda parter bör delta i alla stadier i processen samt att konsekventa utvärderingsmetoder som kombinerar självbedömning och extern granskning bör ingå.

Kvalitetssäkringssystemet inom utbildningsväsendet på Åland består av det lokala styrsystemet för utbildningspolitiken, utbildningsanordnarnas egna bedömningssystem och extern utvärderingsverksamhet. Inom utbildningssektorn består styrningen av normstyrning, resultatstyrning, finansieringsstyrning, bedömning av utbildningen, informationshandledning och annan administrativ styrning. Det finns också mekanismer kopplade till styrningen, såsom laglighetsövervakning och överklagandeförfaranden. Lagstiftningen utgör grunden för kvalitetssäkring av utbildningen och innehåller bestämmelser om kvalitetssäkring/utvärdering av olika utbildningsnivåer och utbildningsformer. Utbildningsanordnarna är enligt lag skyldiga att bedöma utbildningen och dess effektivitet samt att delta i externa utvärderingar av sin verksamhet om det stadgas i lag eller särskilt bestäms av landskapsregeringen. Utbildningsanordnarna har ett brett mandat i frågor som rör bedömning och kvalitetssäkring av utbildning. Resultaten av självutvärderingarna och de externa utvärderingarna är offentliga.

Landskapsregeringen har ett övergripande ansvar för utvecklingen och utvärderingen av all utbildning på Åland och kvalitetsgranskar främst genom att se till att lagstiftningen följs samt ta del av utbildningsanordnarnas ledande styrdokument. Där det är tillämpligt har landskapsregeringen infört samma externa kvalitetsgranskare som används i övriga Finland för att skapa en bättre samstämmighet i utbildningen. Ansvaret för kvalitetssäkringen ligger till stor del på utbildningsanordnarna och dess personal.

De fastslagna bedömningsanvisningarna för de olika stadierna utgör ett redskap för kvalitetssäkring. Särskilt i samband med externa pedagogiska utvärderingar utgör bedömningsanvisningarna en av utgångspunkterna för utvärderingen i och med att de definierar den önskvärda kunskapskvaliteten. Utgående från detta granskar utvärderarna huruvida den definierade kvaliteten uppnåtts.

Enligt landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola del tre har landskapsregeringen ett övergripande ansvar för utveckling och tillsyn av grundskolan på Åland. I lagens 89 § stadgas att skolans huvudman ska utvärdera utbildningen och delta i den utvärdering som landskapsregeringen beslutar om. Målsättningen med utvärderingen av utbildningen är att säkerställa att lagens syfte uppnås, att stöda en utveckling av utbildningen och att förbättra förutsättningarna för lärande.

Vid utövandet av tillsynen för grundskolan har landskapsregeringen rätt till tillträde till de lokaler skolan använder för sin verksamhet samt rätt att få nödvändiga upplysningar och handlingar av skolan. Landskapsregeringen gör även en kvalitetsgranskning vid granskningen av grundskolornas arbetsplaner. Landskapet hanterar även tillsynsärenden kopplade till

grundskolan. Då handlar det oftast om att ett rapporterat missförhållande uppdagats och utreds. Landskapsregeringen beslutar om vilka nationella och internationella kartläggningar och utvärderingar grundskolorna ska delta i. För närvarande gör nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) och Pisa ("Programme for International Student Assessment") utvärderingar av utbildningens kvalitet med jämna mellanrum. Landskapsregeringen har även beställt utvärderingar från företag med fokus på vårdnadshavares och studerandes uppfattning om skolan.

Enligt landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning ska grunderna för intern utvärdering och kvalitetssäkring av utbildning fastställas i läroplansgrunderna. I läroplansgrunderna anges de värderingar, den kunskapssyn och de övergripande mål och allmänna bestämmelser som ska säkerställa utbildningens kvalitet. Läroplansgrundernas mål och regler ska vara utgångspunkt för utbildningens utvärdering och kvalitetssäkring. Utvecklingsarbetet är hela undervisningspersonalens ansvar. Huvudansvaret ligger dock hos rektor och skolans ledning. Ledningen kan i samarbete med personalen skapa en utvecklingsvänlig atmosfär, stöda och leda läroplansarbetet, utveckla och leda den interna självvärderingen samt delta i externa utvärderingar. Studerande ska ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet.

Med intern utvärdering för gymnasieutbildningarna avses den självvärdering som skolan ska utföra för den utbildning de förvaltar. Den interna utvärderingen ska möjliggöra ett målrelaterat utvecklingsarbete och garantera en hög kvalitet inom utbildningen. Behovet av självvärdering har ökat till följd av omvärldsförändringarna, särskilt i arbetslivet, och till följd av utbildningens ökade målstyrning. Vad som ska utvärderas internt inom en utbildning beslutar skolan om. Utvärderingen ska dock ske kontinuerligt och tillställas landskapsregeringen varje år.

Ansvar för den externa utvärderingen av gymnasieutbildningarna ankommer på Ålands landskapsregering genom dess lagstadgade ansvar för tillsyn och utveckling av gymnasieutbildningen. Den externa utvärderingen syftar till att garantera att åländska studerande får en kvalitativt god och likvärdig utbildning jämfört med andra motsvarande utbildningar, i första hand med andra motsvarande utbildningar i Norden. Den externa utvärderingen syftar även till att utveckla den åländska gymnasieutbildningen. Tillsynsansvaret underlättas av att gymnasieutbildningarna som anordnas på Åland följer de läroplansgrunder (eGrunder) som finns i Finland. Tillämpningen av övriga Finlands lärogrunder möjliggör att Studentexamensnämnden i Finland hanterar den allmänbildande utbildningens slutprov, studentexamen, som ska mäta läranderesultat på samma sätt i hela Finland. För yrkesgymnasiets läroplaner är eGrunder riktgivande för att möjliggöra att yrkesbehörigheterna är giltiga även i övriga Finland. Landskapsregeringen för statistik över gymnasieutbildningens medelbetyg för att underlätta uppföljning och utvärdering.

Enligt landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland ska skolan anpassa verksamheten så att en hög kvalitet nås samt ansvara för att ett fortlöpande utvecklingsarbete av utbildningen och övrig verksamhet bedrivs. Högskolan på Åland ska följa upp och utvärdera utbildningen och den övriga verksamheten. Högskolan ska även vid regelbundet återkommande tidpunkter delta i extern utvärdering av verksamheten.

Högskolan på Åland har ett internt kvalitetsledningssystem som omfattar de processer som är kopplade till kvalifikationskrav, utbildningsplaner och som en del av utbildningsplanerna, planering av bedömning av läranderesultat, hur undervisning ges och resultat utvärderas. Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) ordnar externa utvärderingar av högskolan på Åland på samma sätt som för övriga Finland. En godkänd utvärdering ger utbildningarna en kvalitetsstämpel. Utöver NCUs allmänna utvärdering utvärderas högskolan på Ålands sjöfartsprogram även av Traficom (Transport- och kommunikationsverket) och NCU specifikt för de internationella STCW ("Standards of Training, Certification and Watchkeeping", nautiska behörigheter) behörighetskraven som ingår i utbildningarna (sjökaptener, maskinmästare och elmästare). Motsvarande utvärdering av Traficom gäller även för yrkesgymnasiets sjöfartutbildningar. Utan godkända resultat får skolorna inte erbjuda utbildningar inom dessa områden. Den information som samlas in som en del av dessa processer utnyttjas i utvecklingen av utbildningen på nationell nivå och på utbildningsanordnarnas nivå, till exempel i anordnarnas självutvärderingar och utvecklingen av deras verksamhet.

NCU, Traficom och studentexamensnämnden har fått rapporten vid remissrundan.

4.6 Kriterium 7: Internationella experter

"Internationella experter ska delta i hänvisningsprocessen och hänvisningsrapporten ska innehålla skriftliga yttranden om hänvisningsprocessen från minst två internationella experter från två olika länder." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Internationella experter har inkluderats i processen och lämnat skriftliga utlåtanden till hänvisningsrapporten. De två internationella experter som bjöds in för att kommentera processen var Anna Kahlson från Sverige (samordnare SeQF/NSP EQF/Utredare för myndigheten för yrkeshögskolan) och Terji Beder från Färöarna (rådgivare på Färöarnas ministerium för barn och utbildning). Att välja en expert från Sverige var givet med tanke på likheterna i utbildningsstruktur. Kahlson arbetar som NSP i Sverige, har tidigare agerat internationell expert till andra referensrapporter samt har även arbetat med kvalifikationsfrågor som expert åt en EU-myndighet och har därifrån en gedigen kunskap om många olika nationella referensramar. Expertisen från Färöarna är väldigt värdefull då arbetet med att ta fram en NQF kan konstateras vara likartat autonoma regioner emellan. Beder arbetar aktivt med att framta Färöarnas NQF.

Inkluderingen av experterna i processen har verkställts genom att de tagit del av hänvisningsrapporten samt digitala möten där man diskuterat AxQF och synpunkter. Experternas inlämnade kommentarer diskuteras nedan.

4.7 Kriterium 8: Hänvisningsrapport

"Den behöriga myndigheten eller de behöriga myndigheterna ska certifiera kopplingen mellan de nationella referensramarna eller systemen för kvalifikationer och den europeiska referensramen för kvalifikationer. En utförlig rapport om hänvisningsprocessen, där varje kriterium ska behandlas separat, ska tillsammans med underlaget till rapporten offentliggöras av de behöriga myndigheterna, inbegripet den europeiska referensramens nationella samordningspunkter. Samma rapport kan användas för självcertifiering för referensramen för

kvalifikationer för det europeiska området för högre utbildning, i enlighet med dess kriterier för självcertifiering." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Landskapsregeringen konstaterar i egenskap av behörig myndighet att en enda, omfattande rapport kring både AxQF samt självcertifiering till QF-EHEA är lämpligt då det möjliggörs i kriterierna samtidigt som processerna delvis går in i varandra. Innehållet i rapporten bygger på rådets rekommendation om EQF, de hänvisningskriterier som framkommer ur rekommendationens bilagor samt de kriterier som ställts för QF-EHEA. Denna kombinerade rapport svarar på kriterierna, ger information om processen för utvecklandet av referensramen för kvalifikationer på Åland och det utbildningssystem som ramen återspeglar. Rapporten ska godkännas av landskapsregeringens ministrar genom pleniföredragning.

Landskapsregeringen agerar framöver som Ålands samordningspunkt för EQF och QF-EHEA.

4.8 Kriterium 9: Publicering av hänvisningsrapporten

"Senast sex månader efter det att hänvisningsrapporten har offentliggjorts eller uppdaterats ska medlemsstaterna och övriga deltagande länder offentliggöra hänvisningsrapporten och tillhandahålla relevant information för jämförelser på den berörda europeiska portalen." – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

Hänvisningsrapporten publiceras på svenska och engelska. Tidpunkten för publicering beror på när EQF AG har möjlighet att bearbeta rapporten samt huruvida det föreslås omfattande ändringsförslag. Rapporten publiceras först då samtliga editeringar slutförts. Rapporten och andra relaterade dokument kommer att göras tillgängliga på Europeiska kommissionens webbplats och ENIC-Naric-nätverkens webbplats, i enlighet med referens- och självcertifieringskriterierna. Landskapsregeringen publicerar också rapporten på sina webbplatser.

4.9 Kriterium 10: Kvalifikations- och examensbevis

"Till följd av hänvisningsprocessen bör alla nyligen utfärdade handlingar som rör kvalifikationer som ingår i de nationella referensramarna eller systemen för kvalifikationer (t.ex. utbildningsbevis, examensbevis och kvalifikationstillägg) och/eller register över kvalifikationer som utfärdas av behöriga myndigheter innehålla en tydlig hänvisning, med hjälp av nationella referensramar eller system för kvalifikationer, till lämplig nivå i den europeiska referensramen för kvalifikationer" – Rådets rekommendation (2017/C 189/03)

I regel är det utbildningsanordnaren som tilldelar betyg. Landskapsregeringen utfärdar betygsmallar till grundskolan och gymnasieutbildningarna. Högskolan på Åland utfärdar sina egna betygsmallar. För att ta i bruk den kommande AxQF-lagstiftningen på ett enhetligt sätt kommer nya betygsmallar fastställas för grundskolan och gymnasieutbildningarna. Högskolan på Åland ansvarar själva för att deras diploma supplements uppdateras för att inkludera rätt hänvisning till AxQF.

Alla betyg ska innehålla hänvisning till relevant AxQF-nivå samt motsvarande EQF-nivå för den tilldelade kvalifikationen. Arbetet med att implementera föreskrifter för kvalifikationsbevisens innehåll påbörjas då lagstiftningen som reglerar AxQF trätt i kraft.

5. Självcertifiering till QF-EHEA

Innan rådets rekommendation om EQF antogs hade länder inom det Europeiska området för högre utbildning (EHEA) enats om ett ramverk (QF-EHEA) för att säkerställa vissa kvalifikationskrav för högre utbildning länder emellan. EQFs och AxQFs nivåbeskrivningar är i linje med de kvalifikationskrav som fastställs för högre utbildning i QF-EHEA, se bilaga 1. Självcertifieringen till QF-EHEA förutsätter att landskapsregeringen i rapportform redogör för att ett antal kriterier och procedurer för verkställande är säkrade.

Självcertifiering är en avgörande del av utvecklingen av nationella ramverk eftersom självcertifiering är det som kommer övertyga partners inom EHEA och även andra att det lokala systemet verkligen är förenligt med QF-EHEA och att dess kvalifikationer bör erkännas på lämplig nivå. Rapporten utgör bevis på att det åländska systemet är kompatibelt med QF-EHEA.

Kriterierna som besvaras nedan hämtas från bilaga 3 i rapporten "Report on Qualifications Frameworks, Submitted to the BFUG for its meeting on February 12 – 13, 2009". Kriterierna är inte översatta eftersom det ansvariga organet inte översatt dem. En egen översättning riskerar skapa utrymme för missförstånd.

5.1 Kriterium 1 & 7: Ansvariga organ

"The national framework for higher education qualifications and the body or bodies responsible for its development are designated by the national ministry with responsibility for higher education." och "The responsibilities of the domestic parties to the national framework are clearly determined and published."

I enlighet med det som står i kapitel 4.1 i denna rapport är det Ålands landskapsregering som ansvarar för AxQF, inklusive nivå 6–7 som omfattar åländska yrkeshögskoleexamina. Landskapsregeringen är även Ålands koordineringspunkt (NCP) för EQF.

Högskolan på Åland har som enda läroinstans för högre utbildning på Åland varit delaktig i processen att framta denna rapport. Enligt landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland fastställs utbildningsområden och nivåerna på utbildningen av landskapsregeringen. För varje utbildningsområde ska det finnas en programansvarig person. Utbildningsplanerna för utbildningsområdena antas av Högskolan på Ålands styrelse på förslag av branschråden om sådana tillsatts. Högskolan på Åland ansvarar för att säkerställa att läranderesultaten som framkommer i AxQF uppfylls. Detta verkställs genom att inkludera AxQFs läranderesultat i utbildningsplanerna och genom fungerande system för utvärdering och kvalitetsgranskning. Det nationella centret för utbildningsutvärdering granskar bland annat att kvalitetssystemet fungerar och är tillräckligt.

Denna rapport har skickats på remiss till BFUG-representanterna (Bologna Follow-Up Group) från Finland samt Utbildnings- och kulturministeriet för att säkerställa möjligheten att Åland självcertifierar sig genom Finlands medlemskap i Bolognaprocessen/det europeiska området för högre utbildning (EHEA).

Landskapsregeringen ansvarar för kommunikationen av denna rapport till rätt instanser och intressenter. Landskapsregeringen säkerställer även att denna rapport publiceras på relevanta webbsidor. Den kombinerade hänvisnings- och självcertifieringsrapporten kommer att

offentliggöras online på ENIC-NARIC Networks webbplats samt landskapsregeringens webbplatser. Rapporten finns tillgänglig på svenska och engelska.

5.2 Kriterium 2 & 3: Koppling mellan läranderesultat och ECTS-poäng

”There is a clear and demonstrable link between the qualifications in the national framework and the cycle qualification descriptors of the European framework.” och ”The national framework and its qualifications are demonstrably based on learning outcomes and the qualifications are linked to ECTS or ECTS compatible credits.”

Landskapsregeringen har definierat för Åland aktuella nivåer i fråga om läranderesultat samt föreslagit på vilka nivåer åländska examina ska placeras inom ramarna. De kvalifikationer som inkluderats i AxQF är utbildningar som är åländsk behörighet samt är sådana kvalifikationer som leder till avgångsbetyg och/eller examen. En kvalifikations nivåplacering i AxQF beror på vilka läranderesultat utbildningen uppfyller och vilken kompetens utexaminerade studeranden förväntas ha.

Högskolan på Ålands programutbud och omfattning regleras genom förordning. Högskolan på Ålands styrelse antar utbildningsplaner för respektive program som definierar lärandemål som överensstämmer med de generella läranderesultat som formulerats i AxQF. Det är i dagsläget inte utrett huruvida Åland har behörighet att examinera på nivå 8. Högskolan på Åland erbjuder inte doktorandstudier eller doktorsexamina, därför är endast nivåerna 6–7 aktuella för högre utbildning på Åland. Nivåbeskrivningarna för nivåerna 6–8 i AxQF är kompatibla med Bologna-nivåbeskrivningarna (Dublindeskriptorer). Kompatibiliteten mellan beskrivningarna i den europeiska referensramen för kvalifikationer och beskrivningarna för det europeiska området för högre utbildning anges också i bilagorna till rådets EQF-rekommendationer.

I AxQFs läranderesultat som framkommer i bilaga 1 ligger lärandefokus på analys- och problemlösningsförmåga för att en kvalifikation ska kunna erkännas som nivå 6 eller 7. Detta stämmer överens med den övergripande målsättning för Högskolan på Åland som stadgas i landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland 4 §.

På alla nivåer i AxQF är beskrivningarna över läranderesultat generella och principen om mest lämpad tillhörighet tillämpas när kvalifikationer placeras på AxQF-nivåerna. En examen kan innehålla element som passar en annan nivå bättre än den som kvalifikationen refereras till. Placeringen av AxQF-nivåer bestäms av kvalifikationernas läranderesultat.

Läranderesultatet för nivåerna 6–7 i AxQF är generella då samma skrivning i övriga Finland ska kunna tillämpas på studier vid både universitet och yrkeshögskolor. Högskolan på Åland erbjuder endast yrkeshögskolestudier (YH) vilket innebär att den åländska tolkningen av nivåbeskrivningen blir något snävare i dagsläget. Högskolan på Åland erbjuder heller inte doktorsexamina vilket innebär att nivå 8 i AxQF i nuläget inte är aktuell för en specifik examen.

Studieprestationers omfattning vid Högskolan på Åland beskrivs idag med studiepoäng. Studiepoängen motsvarar ECTS-poäng (European Credit Transfer and Accumulation System). ECTS är ett gemensamt system för prestationer vid europeiska högskolor inom ramen för Bolognaprocessen. Syftet är att göra det lättare att jämföra högre utbildningar och olika examina inom Europa samt att öka mobiliteten. Även om AxQF inte är ett poängbaserat system

har antagandet av ECTS-kompatibla studiepoäng stärkt kopplingen mellan åländska högskoleexamina och QF-EHEA.

5.3 Kriterium 4: Öppenhet kring inkludering

"The procedures for inclusion of qualifications in the national framework are transparent."

Processen kring framtagandet av denna rapport och AxQF är öppen och inkluderande genom det som närmare beskrivs i kapitel 4.4. Hur de internationella experterna deltog i självcertifierings- och referensprocesserna diskuteras i kapitel 4.7.

5.4 Kriterium 5: Kvalitetssäkring

"The national quality assurance system for higher education refer to the national framework of qualifications and are consistent with the Berlin Communiqué and any subsequent communiqué agreed by ministers in the Bologna Process."

I kapitel 4.5 beskrivs skolornas kvalitetssäkringssystem närmare. Högskolan på Åland deltar som alla andra finländska högskolor regelbundet i externa utvärderingar av sin verksamhet och sina kvalitetssäkringssystem. Det nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) är det nationella organ som utvärderar utbildning för alla nivåer, inklusive utbildning vid universitet och yrkeshögskolor. De utvärderar de kvalitetssystem som finns vid lärosätena, genomföra tematiska utvärderingar av utbildningssystemet och granskar utbildningsprogram. NCU ingår i registret över tillförlitliga europeiska utvärderingsaktörer (EQAR) och är en fullvärdig medlem i det europeiska nätverket för utvärderingsaktörer inom högre utbildning (ENQA). Därutöver genomgår Högskolan på Ålands sjöfartsutbildningar med fem års mellanrum en obligatorisk extern utvärdering av Traficom gentemot de krav som finns i den internationella STCW-konventionen. NCU och Traficom har deltagit i framtagandet av denna rapport.

Högskolan på Åland har utöver den externa kvalitetssäkringen stor autonomi att utveckla kvalitetssystem enligt egna behov och mål. Högskolan på Ålands kvalitetsledningssystem baseras på ISO 9001 och i systemet ingår tydliga riktlinjer, rutiner och metoder för kontinuerlig utveckling av systemet. Högskolan på Åland arbetar i dagsläget med att lyfta förbättringar baserat på jämförelser med tidigare år, kartlägga arbetsätten och processerna så att alla roller, ansvarsområden och aktiviteter är tydliga samt skapa och använda system för att dokumentera och hantera rutiner, riktlinjer och policydokument. Högskolan på Ålands kvalitetsledningssystem fungerar enligt en så kallad PDCA-cykel ("plan, do, check, act") med ständiga förbättringar.

5.5 Kriterium 6: Kvalifikations- och examensbevis

"The national framework, and any alignment with the European framework, is referenced in all Diploma Supplements."

Kvalifikations- och examensbevis diskuteras i kapitel 4.9. När den åländska AxQF-lagstiftningen träder i kraft kommer alla Högskolan på Ålands diploma supplements hänvisa till denna.

6. Framtida utvecklingsbehov

Ålands landskapsregering bör arbeta vidare för att öka utbildningsanordnarnas och allmänhetens medvetenhet om AxQF. Ett viktigt första steg i detta arbete är att få lagstiftningen gällande referensram för examina och övriga samlade kompetenser på plats. Avsikten är att i framtiden utvidga AxQF till ett bredare ramverk för lärande där även kvalifikationer som inte nödvändigtvis leder till examina erkänns och placeras på nivåskalan. Landskapsregeringen bör därför se till att lagstiftningen anpassas för att möjliggöra detta utvecklingsarbete. Som tidigare beskrivits kommer arbetet med examensbetyg att fortsätta och verkställas då AxQF-lagstiftningen tas i bruk.

För att följa EU-praxis bör landskapsregeringen arbeta vidare med att implementera begreppet läranderesultat där tillämpligt i åländsk utbildningsverksamhet och lagstiftning. Detta för att underlätta kvalitetssäkringsprocessen och tydligheten. Landskapsregeringen bör även arbeta vidare med att stärka kvalitetssäkringen på ett övergripande plan, exempelvis genom en lokal utvärderingsplan där det framkommer vilka utvärderingar och granskningar som anordnas och vem som är den granskande parten. Syftet med den lokala utvärderingsplanen bör vara att öka den externa utvärderingsverksamhetens effektivitet, stabilitet och förutsägbarhet. En utvärderingsplan kan även specificera vilken typ av områden och nyckeltal som är relevanta vid de olika granskningarna så att man över tid kan följa upp eventuella kvalitetsförändringar.

AxQF bör inte anses vara ett verktyg för förändring, utan snarare ett verktyg som ger information och stöder utvecklingen av utbildningen på Åland på ett sätt som fokuserar på läranderesultat, ökad rörlighet och förbättrad tillgång till vidare studier. En av de specifika utmaningarna är att formulera skrivningarna i AxQF så att ramverket inte beskriver läranderesultatet av en enskild elev eller studerande, utan snarare ger en allmän beskrivning av typen av kunskap, färdigheter och kompetens som kvalifikationstyperna ger.

AxQF är ett levande ramverk som kommer att ses över och uppdateras vid behov. Då beskrivningarna av läranderesultat för alla nivåer är brett formulerade förväntas behovet av att revidera själva beskrivningarna förekomma ganska sällan. Behovet av uppdateringar kan uppstå till exempel på EU-nivå, genom revideringar i det åländska utbildningssystemet eller lagstiftning, ändringar som gjorts i kvalifikationsstrukturen, baserat på behoven hos arbetslivet eller kvalifikationskraven. När kraven på nya kompetenser eller kvalifikationer förbereds hjälper nivåbeskrivningarna till att bestämma lämplig nivå i AxQF där läranderesultaten motsvarar identifierade utbildningsbehov. Att identifiera lämplig AxQF-nivå fungerar också som en indikation på nivå i det utbildningssystem som modulen eller kvalifikationen tillhör. Landskapsregeringen ansvarar för vidareutvecklingen av AxQF men välkomnar synpunkter från utbildningsanordnare och övriga intressenter.

När AxQF-nivåbeskrivningarna ändras eller nya kvalifikationer eller kompetensmoduler ingår, kommer en uppdaterad version av denna rapport att presenteras för EQF AQ.

Bilagor

Bilaga 1. Kopplingen mellan nivå, EQFs och AxQFs läranderesultat samt kvalifikationsmöjligheter på Åland.

Nivå	EQF läranderesultat	AxQF läranderesultat	Kvalifikationer på Åland
1	<p><i>Kunskap:</i> Grundläggande allmän kunskap.</p> <p><i>Färdigheter:</i> Grundläggande färdigheter för att utföra enkla uppgifter.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Arbetar eller studerar under direkt övervakning i ett strukturerat sammanhang.</p>	<p>Har de allmänna kunskaper och grundläggande färdigheter som krävs för studier och för att kunna utföra enkla uppgifter under direkt övervakning i ett strukturerat sammanhang.</p> <p>Tar under handledning ansvar för sitt lärande. Kommunikerar muntligt och svarar på enkel skriftlig kommunikation på sitt modersmål.</p>	<p><i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i></p>
2	<p><i>Kunskap:</i> Grundläggande faktabaserad kunskap inom ett arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Färdigheter:</i> Grundläggande kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att använda relevant information för att utföra uppgifter och lösa rutinmässiga problem med hjälp av enkla regler och verktyg.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Arbetar eller studerar under övervakning, med viss självständighet.</p>	<p>Har de mångsidiga allmänna kunskaper och kognitiva och praktiska grundläggande färdigheter som behövs för att använda relevant information till att utföra uppgifter och lösa problem. Följer regler och använder mångsidiga redskap och verktyg i en övervakad miljö som kräver självständighet.</p> <p>Tar ansvar och agerar självständigt.</p> <p>Tar ansvar för sitt lärande. Har förmåga till livslångt lärande. Kan agera i en bekant studie- och arbetsgemenskap. Kommunikerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer text på svenska. Har förmåga att interagera på minst ett främmande språk.</p>	<p>Grundskoleutbildning (åk 1–9) Yrkesträningsprogrammet</p>
3	<p><i>Kunskap:</i> Kunskap om fakta, principer, processer och allmänna begrepp inom ett arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Färdigheter:</i></p>	<p>Behärskar grundläggande kunskaper, principer, processer och allmänna begrepp på sitt arbets- eller studieområde och har de kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att</p>	<p><i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i></p>

	<p>En rad kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att utföra uppgifter och lösa problem genom att välja och tillämpa grundläggande metoder, verktyg, material och information.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Ansvarar för fullgörandet av arbets- eller studieuppgifter. Anpassar vid problemlösning det egna beteendet efter omständigheterna.</p>	<p>kunna utföra uppgifter och lösa problem. Väljer och använder grundläggande metoder, verktyg, material och information. Anpassar sin verksamhet till rådande förhållanden och aktuell miljö vid problemlösning.</p> <p>Tar ansvar för att egna uppgifter slutförs och agerar på ett säkert sätt i arbets- eller studiegemenskapen. Har förmåga att ta initiativ och ansvar i sina uppgifter. Förstår arbetslivets och företagandets betydelse för individen och samhället. Bedömer sin kompetens och verksamhet, sina färdigheter och sina val i anslutning till arbete eller studier.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Kan agera i en bekant studie- och arbetsgemenskap. Kommunicerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer texter av många olika slag på svenska. Har förmåga att interagera på minst ett främmande språk även internationellt.</p>	
4	<p><i>Kunskap:</i> Faktabaserad och teoretisk kunskap i breda sammanhang inom ett arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Färdigheter:</i> En rad kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för lösningar på specifika problem inom ett arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Arbetar under självledning enligt riktlinjerna i arbets- eller studiesammanhang som vanligtvis</p>	<p>Behärskar kunskapsbasen i breda sammanhang inom sitt arbets- eller studieområde samt vissa kognitiva och praktiska färdigheter och har förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att lösa specifika problem inom sitt område och för att utföra uppgifter inom området. Arbetar självständigt i miljöer som vanligtvis är förutsägbara men kan förändras.</p> <p>Tar ansvar för att egna uppgifter slutförs och agerar på ett säkert och ansvarstagande sätt i</p>	<p>Allmänbildande gymnasieexamen</p> <p>Gymnasieexamen med yrkesinriktning</p> <p>Yrkesexamen</p>

	<p>är förutsägbara men kan ändras. Övervakar andras rutinarbete, med visst ansvar för bedömning och förbättring av arbets- eller studieverksamhet.</p>	<p>arbetsgemenskapen. Arbetar hållbart, framgångsrikt och planmässigt samt organiserar sitt arbete med hänsyn till andra aktörer. Kan övervaka andras rutinuppgifter. Har förmåga att agera företagsmässigt som anställd eller som egenföretagare i branschen. Kan bedöma sin kompetens och sitt uppgiftsområde och förbättra sin arbets- eller studieverksamhet. Utvecklar sig själv och sitt arbete.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer. Kommunikerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer texter av många olika slag på svenska, också sådana som anknyter till branschen i fråga. Interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.</p>	
5	<p><i>Kunskap:</i> Övergripande, specialiserad, faktabaserad och teoretisk kunskap inom ett arbets- eller studieområde samt medvetenhet om gränserna för denna kunskap</p> <p><i>Färdigheter:</i> Omfattande kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Leder och övervakar arbets- eller studieverksamhet där oförutsägbara förändringar förekommer Granskar och</p>	<p>Har en bred och/eller specialiserad kunskapsbas inom sitt område samt kognitiva och praktiska färdigheter och förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem och för att utföra uppgifter inom branschen. Förstår beröringspunkterna mellan de yrkesrelaterade uppgiftsområdena, det egna området och övriga områden och hur dessa ansluter sig till större helheter.</p> <p>Är specialsakkunnig inom sitt område och utvecklar verksamhet, produkter</p>	Specialyrkesexamen

	<p>förbättrar eget och andras resultat</p>	<p>och/eller tjänster. Leder och övervakar vid behov verksamhetsmiljöer och funktioner som förändras oförutsägbart. Handleder andra och övervakar uppgifter som utförs av andra. Har god förmåga att arbeta som egenföretagare i branschen. Bedömer och utvecklar egna och andras prestationer och arbete.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer. Kommunicerar muntligt och skriftligt på svenska med människor såväl i som utanför branschen. Interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.</p>	
6	<p><i>Kunskap:</i> Avancerade färdigheter inom ett arbets- eller studieområde som inbegriper kritisk förståelse för teorier och principer.</p> <p><i>Färdigheter:</i> Avancerad kompetens som visar på behärskning av ämnet och innovation, vilka behövs för att lösa komplicerade och oförutsägbara problem inom ett specialiserat arbets- eller studieområde.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Leder komplexa tekniska eller specialiserade verksamheter eller projekt och har beslutsansvar i oförutsägbara arbets- eller studiesammanhang. Ansvarar för individers och grupper yrkesutveckling.</p>	<p>Har inom sitt område övergripande och avancerade kunskaper som inbegriper kritisk förståelse och bedömning av teorier, centrala begrepp, metoder och principer. Förstår omfattningen av och gränserna för olika yrkessektorer och/eller discipliner. Har avancerade kognitiva och praktiska färdigheter som inbegriper förmåga att hantera ärenden och förmåga att tillämpa samt förmåga till kreativa lösningar och prestationer som behövs för att lösa komplicerade eller oförutsägbara problem inom ett specialiserat yrkes-, vetenskaps- eller konstområde.</p> <p>Arbetar självständigt i expertuppgifter i branschen och i internationellt samarbete</p>	Yrkeskolexamen, YH

	<p>--</p> <p>QF-EHEA</p> <p>Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study; • can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study; • have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgments that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues; • can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences; • have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy. 	<p>eller fungerar som företagare. Leder avancerade yrkesmässiga funktioner eller projekt. Kan fatta beslut i oförutsägbara verksamhetsmiljöer. Tar ansvar för bedömning och utveckling av sin egen kompetens och dessutom för enskilda personers och grupper utveckling.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk med beaktande av gemenskapsaspekter och etiska aspekter. Kommunikerar flytande både muntligt och skriftligt på svenska med människor såväl i som utanför branschen. Har förmåga till internationell kommunikation och interaktion inom det egna området på åtminstone ett främmande språk.</p>	
7	<p><i>Kunskap:</i></p> <p>Mycket specialiserad kunskap, delvis i spetsen för kunskapen inom ett arbets- eller studieområde, som grund för eget tänkande och/eller forskning. Kritisk medvetenhet</p>	<p>Behärskar omfattande och mycket specialiserade begrepp, metoder och data som motsvarar specialkunskapen inom det egna området och som ligger till grund för självständigt</p>	<p>Högre yrkeshögskoleexamina, YH</p>

<p>om kunskapsfrågor inom ett område och i beröringspunkterna mellan olika områden.</p> <p><i>Färdigheter:</i> Specialiserade problemlösningsfärdigheter som behövs inom forskning och/eller innovation för att utveckla ny kunskap och nya metoder och integrera kunskap från olika områden.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Leder och omvandlar arbets- eller studiesammanhang som är komplexa, oförutsägbara och kräver nya strategier. Ansvarar för att bidra till yrkesrelaterad kunskap och praxis och/eller för att granska arbetslagens strategiska prestationer.</p> <p>-- QF-EHEA Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context; • can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study; • have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgments with incomplete or 	<p>tänkande och/eller forskning. Förstår kunskapsfrågor som gäller beröringspunkterna mellan det egna området och andra områden och granskar dem och ny information kritiskt. Löser krävande problem även kreativt inom forskning och/eller innovativ verksamhet där man utvecklar nya kunskaper och förfaranden och tillämpar och integrerar kunskaper från olika områden.</p> <p>Arbetar självständigt i krävande expertuppgifter i branschen och i internationellt samarbete eller fungerar som företagare. Leder och utvecklar komplicerade, oförutsägbara och nya strategiska tillvägagångssätt. Leder organisationer och/eller människor. Har förmåga att bedöma enskilda människors och grupperns verksamhet. Bidrar till ökade kunskaper och förfaranden på sitt område och/eller tar ansvar för andras utveckling.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk med beaktande av gemenskapsaspekter och etiska aspekter. Kommunikerar flytande både muntligt och skriftligt på svenska med människor såväl i som utanför branschen. Har förmåga till avancerad internationell kommunikation och interaktion inom det egna området på åtminstone ett främmande språk.</p>	
--	--	--

	<p>limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgments;</p> <ul style="list-style-type: none"> • can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously; • have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous 		
8	<p><i>Kunskap:</i> Kunskap på den mest avancerade nivån inom ett arbets- eller studieområde och i beröringspunkterna mellan olika områden.</p> <p><i>Färdigheter:</i> De mest avancerade och specialiserade färdigheterna och teknikerna, inbegripet den överblick och bedömning som behövs för att lösa kritiska problem inom forskning och/eller innovation och för att utvidga och omdefiniera befintlig kunskap eller yrkespraxis.</p> <p><i>Ansvar och självständighet:</i> Uppvisar betydlig auktoritet, innovation, självständighet, akademisk och yrkesrelaterad integritet samt varaktigt engagemang för utveckling av nya idéer eller processer i spetsen för arbets- eller studiesammanhang, inbegripet forskning.</p> <p>-- QF-EHEA Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:</p>	<p>Behärskar omfattande helheter och sammanhang. Behärskar de mest avancerade och/eller mest specialiserade och fördjupade kunskaperna, färdigheterna och/eller teorierna på den mest avancerade och/eller mest specialiserade nivån inom det egna området och i beröringspunkterna mellan olika områden. Uppvisar förmåga till kreativa tillämpningar. Skapar ny kunskap genom att följa god vetenskaplig praxis. Utför självständigt och tillförlitligt vetenskapligt eller konstnärligt och yrkesmässigt forskningsarbete. Utvecklar yrkesrelaterade uppgiftsområden och/eller ett vetenskaps- eller konstområde. Utvecklar och tillämpar nya idéer, teorier, tillvägagångssätt eller processer i de mest krävande verksamhetsmiljöer.</p> <p>Arbetar självständigt i de mest krävande expertuppgifterna i branschen och i internationellt samarbete eller fungerar som företagare. Leder organisationer och/eller</p>	<p><i>Saknas examensmöjligheter på denna nivå i dagsläget</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field; • have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity; • have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication; • are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas; • can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise; • can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society. 	<p>människor. Gör sådana synteser och kritiska bedömningar som krävs för att lösa komplicerade problem inom forskning och/eller innovationsverksamhet.</p> <p>Utvidgar och omdefinierar befintliga kunskaper eller yrkespraxis.</p> <p>Bidrar till ökade kunskaper på sitt område och/eller tar ansvar för andras utveckling.</p> <p>Har förmåga till livslångt lärande. Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk med beaktande av gemenskapsaspekter och etiska aspekter. Kommunicerar flytande både muntligt och skriftligt på svenska med såväl representanter för vetenskapliga samfund som allmänheten om frågor som gäller det egna forskningsområdet och hela disciplinen och/eller yrkesområdet. Har förmåga till avancerad internationell kommunikation och interaktion inom det egna området på åtminstone ett främmande språk.</p>	
--	---	---	--

Hänvisningar till för rapporten relevanta källor:

Rådets rekommendation om EQF (2017/C 189/03)

[https://eur-lex.europa.eu/legal-innehåll/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-innehåll/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01))

Finlands NQF, FiNQF 2018

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/report_on_the_referencing_of_the_finnish_national_qualifications_framework.pdf

Utbildningsstyrelsens information om EQF och FiNQF

<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/referensramar-kvalifikationer>

Lag om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 10.2.2017/93

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170093>

Statsrådets förordning om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 23.2.2017/120

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170120>

Report on Qualifications Frameworks, Submitted to the BFUG for its meeting on February 12

– 13, 2009 https://ehea.info/media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/91/4/2009_QF_CG_report_594914.pdf s. 40

Kostnader fest 2023

Catering	-1289,47
Musik	-979,38
Lokal	-100
Livsmedel och material	-199,43
Alkohol	-84,65
Betalning av respektive	210
Arvoden	-292,16
Totalt	-2735,09
Återstående	764,91